

EFS sett ur ett tjänstegåvoperspektiv

► **ingång**

2 | 14

Johannelunds teologiska skriftserie

Årgång 20

Pris 50 kr

Innehåll

Ingångsord
av Staffan Grenstedt

3

Apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare (Ef 4:11) – Verkade dessa missionerande roller i EFS under dess tidiga historia, och bör de uppmärksammas idag?
av Jens Gunnarsson

4

Foto omslagsbild: Markus Holmström

► ingång

Johannelunds teologiska skriftserie

ISSN 1401-8616

Ansvarig utgivare
LarsOlov Eriksson

Redaktion
LarsOlov Eriksson
Staffan Grenstedt (redaktör)
Klas Lundström
Tomas Nygren

Grafisk form
Mareld Design

Postadress
Johannelunds
teologiska högskola
Heidenstamskatan 75
754 27 Uppsala

Telefon
018-16 99 00

e-post
info@johannelund.nu

Webbplats
www.johannelund.nu

Prenumeration
Helår 4 nr 160:-, utland 220:-
student 110:-

Plusgirokonto
5 69 92-1

Annonser
Kontakta redaktionen för närmare prisuppgifter.

Tryckeri
Kph Trycksaksbolaget

Detta nummer av *ingång* innehåller en välgrundad uppsats på avancerad nivå, producerad vid Wycliffe Hall i Oxford av en ung Johannelundsteolog.

Jens Gunnarsson, med rötterna i Evangelisk Luthersk Mission –

Bibeltrogna Vänner, betraktar de s.k. tjänstegåvorna i Efesierbrevets fjärde kapitel ur ett historiskt och nutida perspektiv med fokus på EFS. Slutligen ger Jens sina egna synpunkter på hur man kan se på dessa gåvor och benämna dem. En fråga som väcks är om EFS utvecklats till en ”pastoriserad” rörelse, snarare än en missionsrörelse.

ingångsord

► 3

Det är spännande att se på EFS historia ur ett tjänstegåvoperspektiv!

Det är spännande att se hur unga människor reflekterar över mission och olika karismatiska frågeställningar!

Det är spännande att se hur olika akademiska miljöer som Wycliffe Hall i Oxford och Johannelunds teologiska högskola i Uppsala kan berika varandra!

Staffan Grenstedt
redaktör

**Apostlar, profeter, evangelister,
herdar och lärare (Ef 4:11)
– Verkade dessa missione-
rande roller i EFS under dess
tidiga historia, och bör de
uppmärksammas idag?**

En svensk översättning av den engelska uppsatsen Apostle, Prophet, Evangelist, Pastor and Teacher (Eph 4:11) – Were These Missionary Functions In Evidence In The Early History of The Swedish Evangelical Mission, and Are They Appropriate For Use Today?

► 4

Certificate for Theology Graduates, Oxford, 2013

Christian Mission

Church History

av Jens Gunnarsson

Introduktion

Inledning

“Från Sven, Jesu Kristi apostel, till de heliga...”

Det är inte många europeiska kristna som skulle våga presentera sig på det viset, men runtom i världen finns det många som ändå gör det. Flera kristna rörelser hävdar idag att apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare (även kallade ”tjänstegåvorna”) inte bara var ”de huvudsakliga ledarskapstjänsterna inom den första missionerande generationen”¹ eller urkyrkans främsta ”missionsämbete”,² utan också behöver återupptäckas idag för att Kyrkan effektivt ska kunna nå Europa med evangeliet.

EFS (Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen)³ organiserades ursprungligen för att ge struktur åt 1800-talets mest framträdande inomkyrkliga väckelse. De *titulerade* ingen ”apostel” eller ”profet” på den tiden, men sådana kan ändå ha varit verksamma, och nuförtiden finns det kristna i EFS som vill se ett återupprättande av tjänstegåvorna. Missionsvetaren Kay, som har studerat tjänstegåvonätverk i Storbritannien, skriver att mycket tyder på att dessa rörelser kraftigt kommer att förändra sättet på vilket den världsvida kyrkan organiserar sin mission.⁴

I ljuset av dessa rop efter tjänstegåvornas ”återupprättande” ställer jag mig frågan om de har använts tidigare i EFS, och om det vore lämpligt för EFS att låta dem träda fram idag. Dessutom tillkommer frågan om huruvida EFS i så fall borde nämna dem vid namn (och prata om ”apostlar”, ”profeter”, osv).

► 5

Metod

Den metod jag använder för att besvara dessa frågor är en variant av den pastoralcykel som Pattison kallar *den kritiska konversationens metod*, under vilken jag (författaren) föreställer mig själv som inbegripen i en konversation mellan (a) mina egna uppfattningar, (b) den kristna traditionens trosuppfattningar, och (c) den samtida situation som jag studerar.⁵

Utfallet av denna konversation kommer jag att presentera i motsatt ordning, med start i *den nuvarande situationen*. Nutida trender och teorier om hur ett missionellt ledarskap bör se ut (del 2 av uppsatsen) måste prövas gentemot den *teologiska tradition* och historia som EFS står i (del 3) för att kunna anses legitim och relevant för EFS situation. Mina *egna övertygelser* om tjänstegåvornas plats i EFS kommer att tydliggöras i slutet av uppsatsen (del 4).

¹ Chadwick 1993, 46.

² Headlam 1937, 329.

³ Denna uppsats hoppas också kunna vara en hjälp för systerväckelserörelsen ELM-BV.

⁴ Kay 2007, 271.

⁵ Pattison 2000, 139; Thompson 2008, 61-3.

Material

Materialet för vår *nuvarande situation* hämtas i huvudsak från nutida förespråkare av tjänstegåvorna. Vad gäller EFS *tradition*, har jag använt primärkällor från de första decennierna av EFS:s historia, samt sekundärkällor från senare kyrkohistoriker. Mina *egna övertygelser* kommer naturligtvis från mig själv, såsom en evangelikalt färgad kristen, och den metod jag använder mig av kräver att jag utvärderar frågorna i ljuset av dessa övertygelser. Bibel 2000 används för att citera Bibeln, och min egen översättning från engelskan används för att översätta alla engelska bokcitat som jag refererar till.

Ropet efter ett missionellt ledarskap

Sverige – ett missionsfält

”Nordens Apostel” (St Ansgar) gjorde sitt första besök i Sverige på 800-talet, och sedan dess har kristendomen starkt påverkat landet. Men trots att ca 70 % av befolkningen fortfarande är kyrkomedlemmar går endast omkring 4 % i kyrkan varje söndag. Under år 2000 till 2005 minskade antalet medlemmar i de traditionella frikyrkorna och Svenska kyrkan med 5 % vardera.⁶ Antalet EFS-medlemmar minskade med nästan 25 % mellan åren 1995-2009!⁷ Faktum är att de flesta svenskar inte längre kallar sig troende,⁸ och Sverige har blivit ett av världens mest sekulariserade länder.⁹

För att spara in på ekonomin, har Svenska kyrkan beslutat att sammanslå dessa tynande församlingar, vilket nästan har inneburit en halvering (en minskning med drygt 40 %) av antalet församlingar sedan år 2000.¹⁰ Tyvärr har antalet besökare i dessa sammanslagna församlingar statistiskt sett minskat i *ännu högre takt* än vad de tidigare gjorde.¹¹ Trenden är densamma i Engelska Kyrkan, och därför skrev missionsvetaren Newbigin det följande:

Svaret på detta minskande besöksantal har varit att överge de områden där det bor få aktiva kristna (såsom innerstaden), och att spara resurser genom att slå samman församlingar och placera prästerna i områden där det finns tillräckligt

⁶ Teglund 2011; SvK 2012, 2.

⁷ SEM/Lundström 2009, 8.

⁸ Ahlstrand 2006 and Sverker 2013.

⁹ SEM 2012a, 21.

¹⁰ Statistiska centralbyrån 2013; Kalin 2008, 425.

¹¹ Leopold 2009.

många kristna för att försörja dem.¹² Självklart leder detta bara till att minskningen accelererar. Det är motsatsen till en missionsstrategi. En missionsinriktad attityd hade gått i motsatt riktning – det vill säga placerat sina tjänstemän i de områden där den kristna närvaron är som svagast.¹³

Vad kan då hjälpa kyrkorna i Sverige att återfå en missionsinriktad attityd? Somliga hävdar att lösningen måste vara *tjänstegåvornas återupprättande*.

Enligt sådana församlingsplanterare som Murray, kommer tjänstegåvorna att hjälpa Kyrkan¹⁴ att "... göra framsteg i missionen, snarare än stanna vid status quo",¹⁵ och enligt Woodward kommer de att ge Kyrkan ett missionerande fokus,¹⁶ och hjälpa henne att "verka i sin fulla kapacitet".¹⁷ Hirsch menar faktiskt att "om den västerländska kyrkan överhuvudtaget kommer att göra några framsteg under 2000-talet, kommer dessa framsteg att utmärkas av ett återupprättande av den apostoliska rörelsen".¹⁸ Med det menar han att Kyrkan ursprungligen *var* apostolisk (med tjänstegåvor), senare *blev* institutionaliserad (och förlorade apostlar, profeter och evangelister under medeltiden), och nu *är på väg att bli* mer missionsinriktad, vilket troligtvis kommer att resultera i en andra reformation tillbaka till apostolisk mission,¹⁹ inklusive återupprättandet av tjänstegåvorna. De kallar tjänstegåvorna "själva källan till växt",²⁰ och en del av Kyrkans "DNA",²¹ och hävdar att behovet av mission i en postkristen situation *kräver* att vi inte bara sänder våra apostlar och evangelister till *andra* länder, utan också tränar och placerar dem i våra *egna* västerländska sammanhang.²²

► 7

Frost och Hirsch tror att tjänstegåvorna finns i såväl kristna församlingar som sekulära företag, med följande roller: Entreprenören, strategen, missionsinitiativtagaren och pionjären (aposteln); den besvärlige kritikern, utmanaren och riktningångivaren (profeten); rekryteraren, kommunikatören och PR-konsulten (evangelisten); den medmänskliga omsorgsgivaren och stödjaren (herden); systematiseraren, föreläsaren, filosofen och översättaren (lärares).²³

¹² I Engelska Kyrkan finansieras inte församlingarna av en nationell kyrkoskatt, utan genom direkt givande från de lokala kyrkobesökarna.

¹³ Newbigin 1989, 235-6.

¹⁴ I denna uppsats stavas "kyrka" med stort "k" när Guds folk (i vid, allmän och abstrakt bemärkelse) åsyftas, snarare än en specifik kyrkobyggnad, enskild församling eller samfund.

¹⁵ Murray 1998, 239-41.

¹⁶ Woodward 2008, 32, 34.

¹⁷ Ibid. VI, 18, 23, 32.

¹⁸ Hirsch 2010, 9.

¹⁹ Frost and Hirsch 2003, 15.

²⁰ Ibid. 168.

²¹ Ibid. 175.

²² Ibid. 171-2, 179-180.

²³ Ibid. 173-5.

Ovanstående anspråk är dock inte lika kontroversiella som följande uppfattningar, presenterade av den så kallade ”nya apostoliska revolutionen” (fortsättningsvis förkortad NAR).

Tjänstegåvorna enligt den nya apostoliska revolutionen

Vad är NAR?

NAR är en grupp neo-karismatiska kyrkor som växer snabbast av *alla kyrkogrupper* på alla världens sex kontinenter (inte minst i Sydamerika), och är idag den största kyrkogruppen i Afrika.²⁴ Colin Dyes *Kensington Temple* i London är ett engelskt exempel, medan Ulf Ekmans Livets Ord i Uppsala är ett svenskt, och de finns även i USA.²⁵

NAR tror på Skriftens inspiration och rättfärdiggörelse genom tro,²⁶ betonar lekmännens roll (ofta med ett stort antal volontärer),²⁷ prioriterar mission till kyrkoovana, praktiserar Andens nådegåvor, utövar ”andlig krigsföring” gentemot onda territoriella andemakter, talar oftare om Kristus såsom ett lejon än som ett lamm och oftare om *smörjelse* än om *utbildning*, tror på himmel och helvete, och tolererar varken abort, utlevd homosexualitet eller utomäktenskapligt samlag.²⁸ Med undantaget att de talar mer om Kristus som ett lejon än som ett lamm och att de utövar ”andlig krigsföring”, så delas dessa teologiska värderingar i stort sett av EFS:s huvudfåra.

► 8

Hur ser deras missionsteologi ut?

Kalvin menade att apostlarnas och evangelisternas tjänster (i motsats till herdarnas och lärarnas) upphörde i och med Skriftens kanonisering och vore överflödiga i hans egen tid.²⁹ När han skrev om profeter, påstod han att ”Gud har sparat in på sina gåvor ... eftersom vi är ovärdiga att få hans rikedomar så rikt utgjutna över oss som vid tiden för evangeliets begynnelse.”

Detta är verkligen inte vad förespråkarna för tjänstegåvorna idag tror! Istället hävdar somliga att kyrkan i den yttersta tiden borde förvänta sig att förnyas till *samma sorts* kyrka som den nytestamentliga!³⁰ Ja, Gud kommer att avsluta Kyrkans tidsålder på samma sätt, eller kanske till och med på ett *ännu härligare* sätt, än när han inledde den, och både Wagner och Hamon kallar följaktligen

²⁴ Wagner 2002, 7; Wagner, *The New Apostolic Reformation Is Not a Cult* 2011.

²⁵ Tabachnick 2011.

²⁶ Wagner 2002, 17.

²⁷ Wagner 2002, 221.

²⁸ Wagner 2002, 45, 50, 52, 67-8.

²⁹ Calvin 1973, 364-7.

³⁰ Ekman 1993, 43, 115; Hamon 1997.

NAR för den största förändringen i hur man bygger Kyrka sedan 1500-talets reformation.³¹

Cessationism (den moderna västerländska uppfattningen att de andliga nådegåvorna *endast* var avsedda att praktiseras under tiden för grundläggandet av den nytestamentliga församlingen) blir idag allt ovanligare inom den världsvida evangelikala världen.³² Wagner var själv cessationist (innan John Wimber övertygade honom om att det finns profeter också idag),³³ men skriver nu att även om tjänstegåvorna *alltid* har verkat i Kyrkan,³⁴ så är det först i och med dagens *uppmärksammande* av dem som vi kan skapa en ”ny vinsäck” för ”det fulländade styrandet av Kyrkan”, vilket har saknats ända sedan de första århundradena!³⁵

Företrädarna för tjänstegåvorna inom NAR betonar att tjänstegåvorna ges från den förhärligade Kristus (snarare än från den Helige Ande) till ledare, för att bygga upp de heliga.³⁶ *Varje* kristen anses förvisso vara en Herrens tjänare (och Ekman kallar denna allmänna kristna tjänst för ”den största och mest kraftfulla tjänsten”),³⁷ men det finns (för att använda profeten som exempel) en skillnad mellan (1) att ha en *allmän* förmåga att höra Gud tala (vilket alla kristna kan), (2) att ha en profetisk *gåva* (vilket några har), och att (3) erkännas av den större gemenskapen av Kristi kropp såsom bärandes på en profetisk *tjänst* (vilket bara några få gör).³⁸

De fem olika tjänstegåvorna anses ha följande kännetecken:

Aposteln står i kontakt med, och kan utöva, alla de fyra andra tjänstefunktionerna, precis som en tumme kan nå varje finger på en hand. Tummen står inte *över* de andra fingrarna, men ger handen dess styrka och funktion. Han³⁹ utövar oftast ledarskap med andlig auktoritet över ett antal församlingar,⁴⁰ tar emot uppenbarelse från Gud om vilket skede Kyrkan befinner sig i och vart hon bör gå,⁴¹ är en skicklig strateg,⁴² gör underverk,⁴³ grundar nya församlingar, korrigerar felsteg och formar strukturer.⁴⁴ Dessutom når han onådda områden,

³¹ Wagner 2002, 5; Hamon 1997, xxv.

³² Intressant nog kallar Michael Green återupptäckandet av Andens gåvor för det största som har hänt sedan reformationen (Green 1990, 387).

³³ Wagner 2000, 83-5.

³⁴ Ibid. 19. Se också Hamon 1997, 24, 125; Cartledge 2001, 217 och Ekman 1993, 27, som anser att Wycliffe, Hus, Luther, Calvin, Knox, Booth, Wesley m.fl. var apostlar.

³⁵ Wagner 2000, 19.

³⁶ Wagner 2002, 109, 221; Hamon 1997, 55, 158; Wagner 2000, 27.

³⁷ Wagner 2002, 212; Ekman 1993, 46.

³⁸ Wagner 2000, 97.

³⁹ Jag skriver i maskulina termer eftersom författarna jag citerar gör det.

⁴⁰ Wagner 2002, 109.

⁴¹ Wagner 2000, 33; Hamon 1997, 55.

⁴² Wagner 2000, 104.

⁴³ Hamon 1997, 55-6.

⁴⁴ Ibid. 279.

utser och tränar ledare, och befrämjar enhet.⁴⁵ Han har ett örnperspektiv på den breda kristenheten, arbetar nitiskt (och blir lätt rastlös) och vill ta evangeliet till nya platser med nya metoder.⁴⁶ Han är kallad att tala inför höga tjänstemän, men också att möta mycket motstånd och extraordinärt lidande.⁴⁷ Tecken och under bekräftar hans predikningar, och han har en särskild andlig auktoritet att påverka sin omgivning – faktiskt att till och med vända upp-och-ned på kontinenter.⁴⁸ Han är plogen som plogar upp vägen för Guds rike,⁴⁹ och skelettet som ger struktur åt Kyrkan.⁵⁰

Profeten är pekfingeret som pekar ut vägen med hjälp av gudomlig uppenbarelse, och Guds mun som korrigerar, uppenbarar och ger vägledning åt en person, ett företag, en församling eller en nation.⁵¹ Han bidrar med klarhet och vision och avslöjar vad som är på gång i den andliga världen i såväl nutiden⁵² som framtiden.⁵³ Han är lik nervsystemet som styr kroppen åt rätt håll.⁵⁴

Evangelisten, som delar evangeliet med icke-kristna, åtföljs i regel av underverk,⁵⁵ och har ett stort och varmt hjärta för de förlorade, kombinerat med en attraktiv personlighet (dessvärre frestas han dock att bry sig för lite om dogmatiska frågor).⁵⁶ Han är fortplantningssystemet som får kroppen att föröka sig.⁵⁷

Herden är ringfingeret som bär den symboliska ringen för förbundet mellan Gud och hans brud (Kyrkan). Hans genuina omsorg för Kristi fårflod driver honom att ge den andlig näring, rådgivning och vägledning.⁵⁸ Han kan besöka andra församlingar, men i första hand håller han sig på sin plats. Han vill överskyla alla synder och låta sin broder börja om på nytt oavsett hur djupt hen har fallit, och riskerar att kompromissa vad gäller människors helgelse.⁵⁹ Som ett cirkulationssystem i kroppen transporterar han in näringsämnen och rensar ut gifter.⁶⁰

⁴⁵ Ibid. 3-4.

⁴⁶ Ekman 1993, 31, 49-52, 84-7.

⁴⁷ Ibid. 60.

⁴⁸ Ibid. 159, 180; Cartledge 2001, 89.

⁴⁹ Ekman 1993, 180.

⁵⁰ Cartledge 2001, 166.

⁵¹ Hamon 1997, 124, 280.

⁵² Ibid. 143.

⁵³ Ekman 1993, 59.

⁵⁴ Cartledge 2001, 166.

⁵⁵ Hamon 1997, 280.

⁵⁶ Ekman 1993, 106-7.

⁵⁷ Cartledge 2001, 166.

⁵⁸ Hamon 1997, 281.

⁵⁹ Ekman 1993, 105-6.

⁶⁰ Cartledge 2001, 166.

Läraren är lillfingeren som ger balans åt handen. Han kan också lätt avlägsna det vax som gör människornas öron döva för att höra och förstå Guds Ord,⁶¹ och hans matsmältande funktion förbereder ”maten” för att sedan tas upp av kroppen.⁶²

Exempel: Pingströrelsen i Australien och Livets Ord i Sverige

Den australiensiska pingströrelsen är kanske det mest kända NAR-exemplet inom den engelsktalande världen. År 1977 framträdde inom det samfundet en skarp uppdelning mellan konservativa och förnyelsebefrämjande grupperingar. Församlingar som hade välkomnat nya övernaturliga rörelser från den helige Ande på 70-talet hade växt mycket snabbt, till skillnad från de konservativa, och nya ledarskapsfunktioner växte fram som enligt Cartledge var av ”apostoliskt och profetiskt” slag.⁶³ På somliga platser började man undervisa att tjänstegåvorna i Ef 4 var på väg att återupprättas. Istället för att hindra karismatiska apostlar skapade man på nationell nivå en atmosfär inom vilken sådana unga män och kvinnor fick möjligheten att bruka sina gåvor, och några av dessa ”apostlar” (bl.a. Brian Houston – förgrundsgestalten för *Hillsong Church* i Sydney) utnämndes så småningom som föreståndare för hela samfundet.⁶⁴

Cartledge skriver att samfundet växte mycket snabbt (på 23 år ökade det totala antalet medlemmar med 245 %, antalet församlingar ökade med 625 %, och antalet predikanter växte med 2000 %),⁶⁵ enades alltmer, erfor allt tydligare bönesvar, och är idag det största pingstsamfundet i världen, med fler gudstjänstdeltagare i veckan än den Anglikanska Kyrkan i Australien.⁶⁶ Deras nuvarande trosdokument anger tydligt att de tror att tjänstegåvorna i Ef 4:11-13 är verk samma också idag.⁶⁷

Ännu ett exempel är *Livets Ord* i Uppsala, Sverige. Denna församling grundades år 1983 av en svenskkyrklig präst (Ulf Ekman). Han skrev att tjänstegåvorna delvis har varit i funktion under hela kyrkohistorien, men att Gud nu vill återupprätta dem helt och fullt. Efter denna församlings uppstart startades församlingar utöver hela Sverige (de flesta dog dock ut), och under 90-talet var denna församling involverad i uppstarten av fler än 1000 nya församlingar utöver den forna Sovjetunionen, några hundra i Ukraina, och några i andra länder. Idag har somliga av dessa församlingar uppemot 10 000 medlemmar. Församlingen i Dehli, Indien, har omkring 50 000 medlemmar. De har startat internationella

⁶¹ Hamon 1997, 281; Ekman 1993, 83.

⁶² Cartledge 2001, 166.

⁶³ Ibid. 121, 127-8.

⁶⁴ Ibid. 131-6.

⁶⁵ Ibid. 325-8.

⁶⁶ Ibid. 136, 141-7.

⁶⁷ Churches 2012.

bibelskolor runtom i världen, med fler än 20 000 elever utexaminerade.⁶⁸ Med andra ord ett stort, och på många sätt framgångsrikt, pionjärarbete.

Tjänstegåvorna enligt två EFS-teologer

Vilka är de?

Per-Eive Berndtsson är förmodligen den mest framträdande ikonen för församlingsplantering inom EFS. Han grundade en av de församlingar inom EFS som kan anses ha influerat EFS mest under de senaste decennierna (åtminstone när det handlar om EFS syn på församlingsplantering), blev projektledare för EFS Nyplanteringsprojekt, och har undervisat om pionjärverksamhet på Johan-nelunds teologiska högskola i Uppsala.

Ännu en viktig teolog och präst inom EFS är *Martin Alexandersson*. Han var med och startade den fortsatt växande församlingen *EFS i Mikaelskyrkan* i Uppsala, och är anställd av EFS för att stötta nya församlingsplanteringar.

Hur ser deras missionsteologi ut?

Enligt Berndtsson finns det flera ”nivåer” av tjänstegåvorna: I en svagare bemärkelse kan *alla* kristna vara pionjärer; i en starkare bemärkelse har *många* kristna ledare en *apostolisk gåva* att starta upp nya projekt och församlingar; i en ännu starkare bemärkelse har *några* den *apostoliska tjänsten* (t ex Pethrus, som var förgrundsgestalten i den svenska pingstväckelsen); och i den allra starkaste bemärkelsen har *några få* (t ex Luther, Zinzendorf, Wimber) ett *apostlaämbete* genom vilket de förändrar världen.⁶⁹

Apostelns roll, enligt Berndtsson, är att plantera nya församlingar, bryta ny mark för evangeliet, grundlägga och stärka församlingar som redan är i gång, eller återupprätta en bortglömd sanning inom dem;⁷⁰ Profetens roll är att kasta Guds ljus över det *förgångna*, *nutiden* och *framtiden*; Evangelisten ska föra människor till Gud; Herden skapar en varm och god atmosfär, medan läraren vägleder församlingen med en varm kärlek till Guds Ord.⁷¹ Aposteln och profeten är ofta viktiga under det grundläggande skedet av en församlingsstart (Ef 2:20), med profeten som arkitekt och aposteln som byggmästare.⁷² Likt andra förespråkare av tjänstegåvorna betonar Berndtsson vikten av deras verksamhet för att Sverige ska kunna förändras, och skriver att alla kristna i någon bemärkelse har något av tjänstegåvorna inom sig, även om inte alla verkar i en särskild tjänst.⁷³

⁶⁸ Livets Ord - Mission 2010; Ulf Ekman Ministries - Word of Life 2011.

⁶⁹ Berndtsson 2009, 88-96.

⁷⁰ Ibid. 98-9.

⁷¹ Ibid. 88-9.

⁷² Ibid. 90.

⁷³ Ibid. 90, 101.

Alexandersson skriver att det naturliga vid en församlingsplantering är att apostlar sitter med i ledningen, samt att alla de fem tjänstegåvorna behövs för att betjäna församlingen.⁷⁴ Han säger vidare att tjänstegåvorna har att göra med *personlighet*, och är *skapelsegivna* snarare än någonting vi tar emot som *kristna*, vilket innebär att apostlar också kan röra sig inom den sekulära sfären (t ex som grundare av ett företag) (jmf. sektion 2.2.). Liksom Frost och Hirsch menar han att *alla* kristna är kallade att tjäna, men att inte alla kristna är kallade att *ustrusta andra* till att tjäna.⁷⁵ När vi talar om tjänstegåvorna är det alltså inte relevant att fråga sig "Har hen *gåvan*?", för alla kristna har andliga gåvor. Istället borde Kyrkan fråga sig "Utrustar hen *andra*?", eftersom det är kännetecknet för tjänstegåvorna. Om en herde inte igenkänns som herde kommer hen visserligen att instinktivt *tjäna* som herde ändå, men hen kommer inte nödvändigtvis att automatiskt *ustrusta andra* till att använda *deras* herdegåvor. Därför, menar Alexandersson, måste Kyrkan *uppmärksamma* tjänstegåvorna och uppmuntra de som bär på dem att träna *andra* kristna för vardaglig apostolisk, profetisk, evangelistisk, pastoral och undervisande tjänst.⁷⁶

Exempel: Kornhillskyrkan i Halmstad och EFS i Mikaelsskyrkan i Uppsala

Kornhillskyrkan i Halmstad, Sverige, grundades 1988 av Per-Eive Berndtsson och åtta andra. Denna församlingsplantering mötte motstånd ifrån EFS riksstyrelse. Några menade att församlingsplantering i sig är olämpligt att syssla med. Ändå växte kyrkan snabbt, man startade en bibelskola (som koncentrerar sig mycket på församlingsplantering, pionjärverksamhet och mission, och undervisar om tjänstegåvorna), pastorn predikade på olika platser runtom i landet, hjälpte till i uppstarten av en ny församling i Göteborg, och tillfrågades sedan att undervisa om församlingsplantering på Johannelunds teologiska högskola. Så småningom förändrades klimatet i EFS, och man började välkomna och stödja församlingsplantering snarare än att motarbeta det. Berndtsson utsågs till projektledare för EFS Nyplanteringsprojekt, och under de tio senaste åren har EFS varit inblandat i omkring tjugo nya församlingsplanteringar i Sverige.⁷⁷ Berndtsson skulle alltså kunna sägas ha någon form av apostolisk roll (genom att plantera nya församlingar och vara med i att förändra en hel rörelses syn på församlingsplantering). Den andre prästen i Kornhillskyrkan, Reine Jansson, profeterar ofta in i enskilda personers eller grupperns liv, och skulle kunna kallas profet.

År 2006 startades ännu en församling, *EFS i Mikaelsskyrkan*, av en liten grupp unga vuxna i Uppsala. Med urkyrkans modell som föredöme inrättade man ett *äldsteråd* och utsåg inom detta också en *föreståndare*. Tre utomstående

⁷⁴ Alexandersson 2009, 145.

⁷⁵ Frost och Hirsch 2003, 171-2.

⁷⁶ Alexandersson 2013.

⁷⁷ SEM 2012b.

visitatorer valdes, varav en bär på en erkänd profetisk gåva. Dessa tre kallas ”herde”, ”lärare” och ”profet” av församlingen, och deras uppgifter är att regelbundet be för, besöka och på ett eller annat sätt komma med input och råd till församlingen. Församlingen ser tjänstegåvorna som en verklighet idag, och ledarskapet vill upptäcka och stötta nya tjänstegåvors framträdande.

EFS i Mikaelkyrkan växte också ganska snabbt och samlade särskilt teologistuderande, men de nådde även unga kristna som inte var regelbundna gudstjänstbesökare någon annanstans. Dessutom har några icke-kristna också blivit kristna som ett resultat av deras verksamhet. Några män i församlingen började evangelisera på Uppsalas gator, och församlingen startade också en Alfakurs. Antalet gudstjänstbesökare har stigit till ca 70-90 studenter.⁷⁸

► 14 Samma år som församlingen startades, blev några unga kristna i staden alltmer frustrerade över hur lite Sveriges kristna gjorde för att nå icke-kristna, och ville förändra situationen för dem som under natten levde destruktiva liv på Uppsalas gator och parker. Så de gick ut med en bärbar spisplatta för att servera pannkakor och samtala med förbipasserande. De förvånades över hur rikligt Gud välsignade deras insats med såväl goda konversationer som övernaturliga helanden, och denna rörelse spreds till över tjugo olika platser runtom i landet, där andra nu har tagit efter deras metod.⁷⁹ Dessa ”evangelister” besöker därför regelbundet städer runtom i Sverige för att undervisa och inspirera ungdomar att evangelisera i sina egna städer. De påstår att de har sett underverk och lett icke-kristna till tro, och de kännetecknas av en stor nöd för de förlorade. Informellt var de kopplade till EFS i Mikaelkyrkan (eftersom deras huvudledare gick dit), och EFS i Mittsverige projektanställde (med hjälp av en pionjärfond) en av deras ledare som ”Evangelist i Pannkakskyrkan”.⁸⁰

Vi kan alltså se att alla de olika tjänstegåvorna verkar ha blivit både omtalade och framgångsrikt använda i missionen inom EFS i Uppsala från åren 2006 till idag, i det att de framgångsrikt har planterat och utrustat församlingar till att nå icke-kristna.

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen

EFS – en missionsrörelse

1800-talets Sverige har beskrivits som en tid av stort andligt och moraliskt mörker,⁸¹ men det är egentligen svårt att avgöra eftersom vår tillgång till ma-

⁷⁸ Edsinger 2013.

⁷⁹ Lilja 2013.

⁸⁰ Söderstjerna 2011; Lundström and Söderstjerna 2009.

⁸¹ Hällzon 1993, 77.

terial från den tiden är ganska begränsad.⁸² Vi vet dock att superi var ett stort nationellt problem.⁸³ Inom pietismen och den lutherska ortodoxin hade också höga krav ställts, som gjorde de fromma svenskarna lagiska och oroliga över sitt andliga tillstånd, så till den grad att många frågade sig ”Vad skall jag göra, att jag må varda frälst?”,⁸⁴ och på detta sätt hade jordmänen förberetts för det budskap om nåd som kännetecknade den tidiga förkunnelsen inom EFS. Svenska kyrkan hade en stark ställning i landet, men gudstjänstbesökarantalet sjönk och konventikelplakatet (1726-1858)⁸⁵ lade ett lock på eventuella väckelser.⁸⁶ Ändå uppstod nya kristna väckelserörelser, och några av dem organiserade sig väl.

EFS är ett resultat av 1800-talets evangeliska väckelse inom Svenska kyrkan, och har beskrivits som ett svenskt uttryck för den internationella evangeliska rörelsen.⁸⁷ Dess mest framträdande ledare var en lekmannapredikant vid namn *Carl Olof Rosenius*.

Engelsk metodism präglade dess lågkyrkliga former, men de stannade trofast kvar inom den statliga kyrkan, även om det inte var ett självklart val. När Rosenius tillkännagav EFS:s grundande i Pietisten argumenterade han för att EFS borde jobba bland ”döda och ogudaktige Lutheraner” i Svenska kyrkan *även* om han och hans vänner *egentligen* kände sig mer hemma bland ”levande och Gudfruktige Baptister”.⁸⁸ Rosenius mentor *George Scott* bekymrades över att Svenska Kyrkan (enligt hans mening) hölls tillbaka av staten från att leva ut *missio Dei*,⁸⁹ och EFS ville jobba för en ständig reformation av Svenska kyrkan som förhoppningsvis skulle leda till nya och effektivare sätt att utöva ledarskap på.⁹⁰

EFS har alltså redan från starten framhållit att *formerna och metoderna för mission borde anpassas efter nya tider och situationer*, och det hävdar de än idag.⁹¹

⁸² Levander 1931, 29.

⁸³ Ibid. 30.

⁸⁴ Ibid. 31, 32.

⁸⁵ Denna lag förbjöd alla religiösa samlingar (utanför familjen) som inte leddes av en präst (Hofgren, 2006, 10; Lundqvist, 2008, 41)

⁸⁶ Hällzon 1993, 78-9.

⁸⁷ Larspers 2012, 15.

⁸⁸ Pietisten juni 1856, 94.

⁸⁹ Termen *missio Dei* kan rymma flera olika betydelser (se Kirk 1999, 25-30), och kan användas för att beskriva vad Kyrkan är (Martinson Elton 2009, 178), men här betonar jag *missio Dei* som Guds initiativ (se Bevans and Schroeder 2005, 290) och insats, som kan (och får) störa mänskliga intressen och uppbyggda strukturer; Rodén 1961, 222.

⁹⁰ Ibid. 231.

⁹¹ SEM 2012a, 16. Detta är förstas ingenting som är unikt för EFS. Tvärtom har missionskallelsen alltid ”fortlöpande format och omformat Kyrkans syn på kristet ledarskap” (Croft 2008, 4).

Har EFS redan använt sig av tjänstegåvorna?

Det vore lättare att legitimera tjänstegåvornas utövande inom EFS *idag*, om de utövades redan under själva *grundläggandet* av EFS (och alltså formade en del av EFS:s ursprungliga identitet och ekklesiologi). Benämningarna apostel, profet och evangelist används sällan inom rörelsen idag, men frågan är om dessa roller ändå fanns där under EFS uppstart. De historiska kyrkorna har flera pionjärer som *i någon* bemärkelse kallas ”apostlar” idag (såsom Severin, Österrikes ”noriske apostel”; St Patrick, ”av påven förklarad vara Irlands apostel” vilkens umgängeskrets ”bekräftade sitt gudomliga uppdrag genom att återge en blind flickas syn”; St Augustinus av Canterbury, ”Englands apostel” som reste långa vägar, helade sjuka och förföljdes av stora skaror; St Bonifatius, ”Tysklands apostel”, som byggde kloster och profeterade; m.fl.).⁹² Skulle EFS:s grundare kunna beskrivas med liknande titlar?

Scott – en apostel?

Den skotske metodistpredikanten George Scott, som kom för att göra för Sverige vad Wesley hade gjort för England,⁹³ utövade ett outhärligt inflytande på den svenska missionens utveckling.⁹⁴ Han gav upphov till den kristna tidning som idag går under namnet *Budbäraren*, samt till uppbyggelsestidningen *Pietisten* som under mitten av 1850-talet hade fler prenumeranter än någon nyhetstidning i Sverige.⁹⁵ Scott hjälpte till att sprida biblar och traktater som uppmanade folk till omvändelse, och anställde svenska kolportörer med hjälp av donationer från USA och England.⁹⁶

När Scott ville bygga en kyrka (sedermera benämnd ”Betlehemskyrkan”) i Stockholm mötte han motstånd från framstående kyrkoledare. Av olika anledningar gillade folket inte Scott, och ett pöbelupplopp (år 1842) drev honom slutligen ut ur landet.⁹⁷ Under sina år i Sverige hade han dock utträttat mycket, som mentor för både Anders Wiberg (förgrundsgestalt för den svenska baptist-rörelsen) och Carl Olof Rosenius.⁹⁸

Om apostlaskap innebär att man sänds iväg utomlands för att bryta ny mark för evangeliet genom att predika, grundlägga och organisera en ny församling, vägleda, träna och sända ut evangelister, med stor kraft och långvariga resultat – då måste Scott rimligtvis kunna kallas apostel.

⁹² Hope 1892, 17, 69, 85, 105, 127, 153, 173, 307-10.

⁹³ Norborg 1966, 9.

⁹⁴ Vilket dock den engelsktalande världen har varit överraskande ouppmärksam på (Sharpe 1998).

⁹⁵ Hällzon 1993, 82.

⁹⁶ Ibid. 83.

⁹⁷ Imberg 2013.

⁹⁸ Hällzon 1993, 82-3, 86.

Lundborg – en apostel?

Den främste initiativtagaren och drivande kraften bakom EFS bildande måste tveklöst vara *Hans Jacob Lundborg*.⁹⁹ Hans vän, Wadström, förutspådde att han en gång skulle gå till historien som en ”banbrytare” och EFS ”grundläggare”, och beskrev honom som ”en ’initiativens man’” med ”förmåga att sätta många företag i gång”. Hans svagheter ansågs vara hans brist på tålmod samt hans ovilja att underordna sig andra.¹⁰⁰

Lundborg var särklassiskt begåvad och otroligt produktiv, beskriven som en hammare som bådär till Herrens krig,¹⁰¹ och han hade en förmåga att både *identifiera* andliga behov och att *utveckla lämpliga verksamhetsformer* för att fylla dem.¹⁰² Inspirerad av sitt besök hos den skotska frikyrkan lät han samla 16 män i sin lägenhet för att tillsammans grunda EFS.¹⁰³

”Han tog det ena initiativet efter det andra för att befrämja Guds rikes utbredande i sin församling och i kringliggande trakter.”¹⁰⁴ När han inte längre hade tid att besöka alla predikoplatser sände han ut kolportörer istället.¹⁰⁵ Sverige har honom att tacka för introducerandet av syföreningar,¹⁰⁶ söndagsskolor,¹⁰⁷ somliga barnböcker¹⁰⁸ och en sångbok.¹⁰⁹ Han var redaktör för en barntidning,¹¹⁰ och startade senare ännu en tidning för äldre barn.¹¹¹ En väckelse bröt ut i hans församling, vilken samlade stora skaror åhörare,¹¹² bland vilka denne begåvade predikant såg många komma till tro.¹¹³ I prästgården startade han en kolportörskola som också blev föregångaren till Johannelunds teologiska högskola som idag utbildar många av Svenska kyrkans blivande präster.¹¹⁴

Lundborg kan sägas ha varit huvudorsaken till att Jönköpings Missionsförening började med yttre mission, vilken så småningom sträckte sig till såväl Kina och Indien som till Sydafrika. Han övertygade EFS att starta upp yttre mission,¹¹⁵ såsom det första svenska missionssällskap som sänt ut sina egna

► 17

⁹⁹ Lundqvist 2008, 60.

¹⁰⁰ Rodén 1961, 184.

¹⁰¹ Ibid. 5.

¹⁰² Ibid. 209.

¹⁰³ Hofgren 2006, 15.

¹⁰⁴ Rodén, 1961, 207.

¹⁰⁵ Ibid. 272-3.

¹⁰⁶ Hofgren 2006, 26.

¹⁰⁷ Rodén, 1961, 233.

¹⁰⁸ Ibid. 263-6.

¹⁰⁹ Ibid. 266-7.

¹¹⁰ Ibid. 261.

¹¹¹ Ibid. 268.

¹¹² Ibid. 200.

¹¹³ Ibid. 206.

¹¹⁴ Hofgren, 2006, 16-7.

¹¹⁵ Rodén, 1961, 246.

missionärer,¹¹⁶ vilket har har burit frukt i Somalia, Etiopien, Estland, Indien, Etiopien, Tanzania, Sudan och Malawi.¹¹⁷ EFS:s vidare arbete i Etiopien bidrog till en stor väckelse, och var viktigt för startandet av den *Etiopiska Evangeliska Kyrkan Mekane Yesus* som idag är den tredje största lutherska kyrkan i världen (med omkring 5 miljoner medlemmar år 2009 och fortsatt stadig tillväxt), och som har fler ledare med epitetet ”evangelister” än vad de har ”pastorer” (”pastor” på latin betyder ”herde”).¹¹⁸ Lundborg drog också igång starten av Sveriges första sjömansmission, som bland annat kom att nå Konstantinopel, Eritrea, Alexandria, Liverpool, New York, Boston, Baltimore, Marseilles, Melbourne, Hamburg, Lübeck och Bremen.¹¹⁹

Lundborg var mycket angelägen om EFS arbete, och det han inte själv hann utföra uppmuntrade han andra till. Till Wadström skrev han ofta uppmuntrande brev (”Tröttna ickel!”),¹²⁰ frågade honom om ekonomin, kolportörerna och förmanade Wadström att se till så att tidningen Budbäraren var trogen sin ”vägberedande uppgift”.¹²¹ Inget kunde hålla Lundborg tillbaka från uppdraget att låta Guds rike bryta fram, rota sig och föras vidare.

Wadström skrev att Lundborg hade varit föremål för förföljelse från såväl kyrkliga som statliga ämbetsbärare, men att detta så småningom hade ändrats så att han med tiden istället vann ett mycket gott rykte.¹²² Förföljelser hade annars blivit så normalt för honom att han blev oroad över sitt andliga tillstånd om han någon gång erfor stunder av frid, fri från prövningar och svårigheter.¹²³

Lundborgs personlighet, arbetsinsatser, samtida motstånd och senare erkännande är enligt många nutida teologiska företrädare för tjänstegåvorna *ty-piska* kännetecken för en apostel.

Efraim Rang – en apostel eller lärare?

Ännu en person som identifierade andliga behov, och hade förmågan att få någonting gjort, var Lundborgs brorson Efraim Rang. Denne vittomspunne predikant och teologilärare brukar beskrivas som en initiativrik man,¹²⁴ och ett av hans viktigare initiativ var starten av *DUF* – en rikstäckande ungdomsorganisation som syftade till att fånga upp den ungdomsväckelse som just då spreds runtom i landet.¹²⁵ Under en bönevecka i Betlehemskyrkan 1903 hade nämligen

116 Hofgren, 2006, 18.

117 Ibid. 34-5, 38-9; Larspers, 2006, 94-106; Eriksson 2009, 23.

118 EECMY 2009.

119 Hofgren, 2006, 20-1; Eriksson, 2009, 22.

120 Rodén, 1961, 200-1.

121 Ibid. 196.

122 Ibid. 157, 185.

123 Ibid. 218.

124 Lodin 1938, 22; Eriksson, 2009, 26.

125 Karlsson 1938, 42; Eriksson 2009, 26.

några ungdomar erfarit att ”Andens närvaro förnams så mäktigt, att en ny bönevecka måste utlysas” vilket var startskottet på en uppfriskande ”besökelsestid”.¹²⁶

Innan DUF bildades hade Rang redan startat en ungdomstidning som beredde vägen för DUF,¹²⁷ och han ansågs ha berett ”god jordmån också för andras sådd”¹²⁸ (jmf. bilden av aposteln som en plog, i sektion 2.2.2.).

Maja Lisa Söderlund – en profetissa eller lärare?

Söderlund har beskrivits som en sorts ”profetissa”¹²⁹ av herdelik karaktär, som blev en andlig ledare i Rosenius barndomsby, och hon var mycket viktig för Rosenius andliga utveckling.¹³⁰ Dessutom predikade och föreläste hon offentligt ur Luthers skrifter.¹³¹

Rosenius – en evangelist, lärare och herde?

Det är inte ovanligt att kalla Rosenius för den *främste lekmanpredikanten* eller *en av de bästa själavårdare* som Sverige någonsin har haft.¹³² Waldenström skrev att Rosenius predikade på ett enkelt sätt som talade rätt in i vanliga människors liv om vad Kristus hade gjort med deras synder på korset.¹³³ Hällzon väljer att beskriva Rosenius både som en *herde* och som en *förkunnare*.¹³⁴

Rosenius var uppenbarligen en överlåtten herde, med en sällsynt god förmåga att tilltala kämpande, tvivlande och anfäktade kristna. Hans predikningar och skrifter spreds vida omkring, och det gjorde även de ca 4000 brev som han sände per år (!) för att förmedla själavård och ge råd åt bekymrade själar – om de inte redan stod i kö utanför hans dörr eller besöktes av honom på sjukhuset.¹³⁵

Vid mitten av 1950-talet var Rosenius den tredje mest lästa svenska författaren någonsin, översatt till över 30 olika språk, och EFS-förlaget var vid slutet av 1890-talet det tredje största bibelsällskapet i världen och det största förlaget i Norden.¹³⁶ Den uppenbara slutsatsen är att Rosenius var en gudabenådad lärare och herde.

126 Lodin 1938, 17-9.

127 Håkansson 1938, 51.

128 Rosberg 1938, 73.

129 Imberg, 2013. Norborg kallade henne också för ”en profetissa i ordets nytestamentliga mening” (Norborg 1966, 9), men förklarade inte vad han menade med det.

130 Lodin 1956, 52-3.

131 Lodin 1931, 221.

132 Se t ex Hällzon, 1993, 87; Hector 2008, 7; Imberg, 2013; Lundqvist 2008, 55.

133 Hällzon, 1993, 90-1.

134 Ibid. 91.

135 Ibid. 93.

136 Imberg, 2013; Hofgren, 2006, 11, 30; Larpers, 2012, 19-20.

På pappret var han anställd som stadsmissionär av *The Foreign Evangelical Society* i New York under tiden 1841-63.¹³⁷ Han satt som styrelseledamot i den svenska *Evangeliska Alliansen*, i Stockholms Traktatsällskap och naturligtvis i EFS. Dessutom var han involverad i uppstarten av *Ersta diakonissällskap* och *Stockholms stadsmission*.¹³⁸ Dessa roller påminner visserligen om aposteln, men Rosenius var ändå aldrig särskilt intresserad av organisatoriska frågor.¹³⁹ Hans ständigt evangeliserande, lärande och herdemärkta hjärta brann dock tydligt för de *förlorade*, de *okunniga* och de *bekymrade*.

Större delen av hans predikoverksamhet (fram till 1958) var olaglig, men idag tar han upp en stor del av Svenska kyrkans psalmbok, och aktas av såväl låg- som högkyrkliga präster.

Kolportörer – evangelister eller apostlar?

Kalvin hävdade att Kyrkan på hans tid inte längre hade några evangelister,¹⁴⁰ men Stott menade att de var verksamma i hans samtid.¹⁴¹ Under tiden mellan dessa inflytelserika teologer formades inom EFS en roll som påminner om vad en evangelist gör, men istället för att använda titeln evangelist använde man ordet ”kolportör”.

EFS började tillsättandet av kolportörer år 1856. Dessa fick uppdraget att, med böcker och traktater i hand, nå ut till människor i deras hem, sjukhus eller varhelst de befann sig.¹⁴² De reste från by till by och vittnade om Jesus,¹⁴³ och medan de predikade blev människor ofta överbevisade om sin synd. Detta resulterade i både väckelse och hårt motstånd. Rodén kallade dem ”andliga banbrytare” med en häpnadsväckande förmåga att ta sig fram snabbt över långa sträckor,¹⁴⁴ och en av kyrkoherdarna på Rodéns tid kallade dem faktiskt ”dessa Apostlar”.¹⁴⁵

Diskussion och slutsats

NAR skulle förmodligen vara glada över att en svensk doktorsavhandling nyligen påvisat att EFS började som en relativt *centralstyrd* organisation som först senare gradvis utvecklades till att bli mer demokratisk.¹⁴⁶ Att en visionär apostolisk ledare först sätter igång en rörelse vars efterföljare efter hans död istället

137 Imberg, 2013.

138 Carlsson 2002, 8.

139 Wiklund, 1979, 14.

140 Calvin 1973, 367.

141 Stott 1991, 164.

142 Hofgren, 2006, 14-5; Larspers, 2012, 17.

143 Rodén, 1961, 145.

144 Ibid. 146.

145 Ibid. 156.

146 Larspers 2012.

utvecklas till en byråkratisk demokratisk struktur, är just vad Wagner anser vara det normala (men tragiska) utvecklingsmönstret för en typisk väckelserörelse.¹⁴⁷

Apostelns och evangelistens *funktioner* – i bemärkelsen *pionjärer som startade upp nya projekt och kommunikatörer som begåvats med en god förmåga att sprida evangeliet* – var i högsta grad levande under EFS begynnelse, vilket var en tid av stor framgång för missionen. Rosenius är dessutom ett typexempel på hur en herde eller lärare brukar fungera. Dock har *profetens* funktion varit svårare att urskilja från denna period av EFS:s historia.

Termerna *lärare* och *herde* var inte kontroversiella att använda sig av, men de som hade en evangelists funktion kallades snarare ”kolportörer”, och de som hade en apostolisk funktion kallade man istället ”banbrytare” eller ”grundare”.

Slutsatsen blir att tjänstegåvorna var verksamma (kanske med profeten som undantag) men att man sällan använde titlarna från Ef 4:11 för att beskriva dem.

Stämmer tjänstegåvorna med EFS:s värderingar och sökares behov?

Det vore opassande att hävda att EFS borde arbeta på ett sätt som står i motsats till deras egen missionsstrategi, och lika olämpligt att skriva om mission utan att först analysera missionsfältet. Så på vilka sätt stämmer då tjänstegåvorna överens med EFS:s teologi och med vad sekulariserade svenskar behöver mötas av idag?

► 21

Skriften är normerande

EFS stadgar slår fast att EFS är ”en missionsorganisation med syfte att ... främja Kristi rikets tillväxt”¹⁴⁸ och EFS menar vidare att Bibeln är ”den enda norm mot vilken alla läror ska prövas”.¹⁴⁹

Huruvida de beskrivningar av tjänstegåvorna som NAR och ovanstående EFS-teologer har gett verkligen stämmer överens med den bibliska uppenbarelsen kan diskuteras (se 4.2.2. och 4.2.3.), men tjänstegåvorna *bygger* åtminstone på bibliska termer och teman.

Mission bör prioriteras högt

EFS är medvetna om att vi inte längre kan förvänta oss att Kyrkan ska missionera i Sverige utifrån samma fördelaktiga position som tidigare (se 2.1.) men lyfter ändå fram att mission fortfarande är mycket nödvändigt.¹⁵⁰

147 Wagner 2000, 71.

148 § 1.1.

149 SEM 2012a, 7, 11.

150 Ibid. 22.

Mission är en del av Kyrkans *väsen* och *identitet* (inte bara dess verksamhet och uppgift),¹⁵¹ men den förverkligas genom konkreta insatser. Utifrån tron på att missionsuppdraget är gett och definierat av Gud och inte av människor (*Missio Dei*), betonar EFS vikten av att Kyrkan är villig att ompröva sina samtidsbundna missionsmetoder i takt med att tiderna förändras.¹⁵² Den helige Ande utrustar Kyrkan med gåvor,¹⁵³ och EFS vill utveckla ett ”strategiskt ledarskap” som kan arbeta för en ständigt återkommande reformation av organisationen, för att kunna bedriva effektiv missionsverksamhet i Sverige.¹⁵⁴ Detta är, lämpligt nog, själva syftet med att tjänstegåvorna finns till!

Församlingsplantering är en viktig metod

EFS i stort överlåter sig officiellt mycket starkt åt att prioritera församlingsplantering idag som ett led i sin missionsstrategi,¹⁵⁵ och letar efter nya effektiva sätt att vara Kyrka på,¹⁵⁶ utifrån målet att ”återerövra den pionjäranda som en gång kännetecknade rörelsen”.¹⁵⁷ EFS:s längtan efter att arbeta med församlingsplantering offentliggjordes år 2003,¹⁵⁸ och sedan dess har åtminstone 20 nya gemenskaper startats upp.¹⁵⁹

Somliga menar att tjänstegåvorna behövs för att bedriva ett effektivt församlingsplanteringsarbete, samt att de i regel återupplivar kristna rörelsers pionjäranda.

Alla kristna har en uppgift

EFS betonar att *allt Guds folk* är ansvariga för Kyrkans mission, och vill därför att varje medlem upptäcker sin särskilda kallelse, samt utrusta dem till att förverkliga den.¹⁶⁰

Enligt Ef 4:12 är det just detta som är tjänstegåvornas syfte!

Varje missionär är Guds sändebud

EFS påstår också att ”varje missionär är Guds sändebud” tillika hans ”representant”.¹⁶¹ Översatt i tjänstegåvornas termer skulle man kunna säga att

¹⁵¹ Stache 2009, 211.

¹⁵² SEM 2012a, 16. De följer alltså principen att ”*missio ecclesiae* måste anpassas efter *missio Dei*: dvs. att kyrkans struktur måste anpassas efter Guds missionsuppdrag” (Elton 2009, 196).

¹⁵³ SEM 2012a, 18.

¹⁵⁴ Ibid. 36.

¹⁵⁵ Ibid. 23, 37.

¹⁵⁶ Se till exempel Sjöberg 2007, 8 och Larspers 2009.

¹⁵⁷ SEM 2013.

¹⁵⁸ Larspers 2006, 80.

¹⁵⁹ SEM 2013.

¹⁶⁰ SEM 2012a, 35-6.

¹⁶¹ Ibid. 30.

”varje missionär är Guds apostel, med apostolisk auktoritet”. Skillnaden – utöver själva språkvalet – mellan NAR och EFS skulle förmodligen ändå ligga i att den auktoritet som en EFS-missionär anses ha knyts mer till *budskapet* som hen predikar (om det stämmer överens med Bibeln) än till budbäraren själv (om personen är sänd av Gud).

Svenskar längtar efter en kärleksfull gemenskap och en världsåskådning som fungerar i praktiken

Unga svenskar tycks bli allt mer intresserade av den kristna tron, och antalet bedjare i landet växer.¹⁶² Men den postmoderna konsumtionsinriktade generationen frågar sig inte i första hand om den kristna tron är *sann* (såsom den moderna generationen gjorde), utan snarare om den *har något att erbjuda*.¹⁶³ Därför är det viktigt att Kyrkan inte bara lyckas besvara knepiga frågor eller historiska invändningar, utan också stöttar människor och t ex kan påvisa att Gud faktiskt svarar på bön.

Pannkakskyrkan (se 2.3.3.) har upptäckt att användandet av profetians gåva (genom att avslöja saker i andras liv som profeten inte själv skulle ha kunnat veta om) och helandets gåva (genom att be för nackproblem och andra åkommor) har resulterat i att många icke-kyrkliga svenskar har kommit till tro på Jesus och börjat gå i kyrkan. Dessa gåvor anses ofta typiska för profeters, apostlars och evangelisters tjänster.

Många svenskar känner sig också ensamma, och antalet barn som växer upp i dysfunktionella familjer med drog- och alkoholmissbruk växer.¹⁶⁴ En kärleksfull och nära gemenskap kan fungera som ett familjesubstitut, och skulle som sådan vara *oerhört* attraktiv för många. *Profeter* kan på ett särskilt sätt bevisa att varje människa är kärleksfullt sedd av Gud och *lärare* kan undervisa om Guds nådefulla hjärta, men särskilt stort är kanske behovet av *herdar* som kan odla denna kärleksfulla gemenskap med medkänsla och hela relationer. Om en sådan gemenskap uppstår kan den attrahera många människor, och därmed fungera som ett viktigt redskap för missionsuppdraget.

Diskussion och slutsats

Om det är sant att tjänstegåvorna existerar idag vore det uppenbarligen mycket lämpligt av EFS att både uppmärksamma och främja dem.

¹⁶² Ibid. 21.

¹⁶³ Detta skulle kunna ha att göra med att denna generation är van vid så mycket information och lovande annonser från media, men finner det svårt att avgöra vilka budskap som är sanna – det enda man kan göra är att testa och se om produkten fungerar eller inte.

¹⁶⁴ SEM 2012a, 23.

Diskussion

Stott's påstående att "Det finns ett stort behov av duktiga evangelister idag"¹⁶⁵ skulle inte vara kontroversiellt att hävda inom EFS, men Wagners teori att erkännandet av *apostlar* är "en nyckel för att sprida Guds rike"¹⁶⁶ vore nog svårare att acceptera. "Vad ska vi med apostlar till? Menar du att de Tolv skulle komma tillbaka?!" är exempel på reaktioner som mycket väl skulle kunna komma. Det finns alltså problem med att introducera tjänstegåvokonceptet.

Ändå tror jag att många EFS:are skulle kunna anse det vara lämpligt att göra det *om* Berndtsson och andra EFS-teologer förklarar *varför* och *hur* dessa tjänster skulle kunna stärka missionsverksamheten. EFS anser ju att "missionsuppdraget är EFS hjärta".¹⁶⁷ Man bör därför inte alltför lättvindigt avvisa de möjligheter till ett mer effektivt missionsarbete som tjänstegåvorna kan erbjuda.

Möjligheter

Missionscentrerat tänkande

Kanske skulle talet om tjänstegåvorna *föröka* EFS:s medvetenhet om behovet av att plantera nya församlingar och nå nya människor, och få EFS att *tänka* mer missionellt i allt de gör. Om EFS bara anser sig ha tagit emot herdar och lärare från Kristus – utrustade till att bygga upp de kristna som redan finns – vore det naturligt att stanna innanför kyrkans väggar och inte göra något mer offensivt än att *bjuda in* människor. Men om de anser sig äga ett antal apostlar och evangelister – givna av Kristus med gåvan och uppgiften att bryta ny mark för evangeliet, bygga upp församlingar och *nå ut* till icke-kristna – så kanske deras naturliga instinkt skulle bli att börja *sträcka sig utåt*.

Självklart kommer "organiserade strukturer i sig själva aldrig att göra oss till en missionscentrerad gemenskap",¹⁶⁸ men de skulle kunna bidra till processen.

Missionscentrerad utbildning

Alexandersson hävdar att EFS har överbetonat *lärarens*, och kanske också *herdens*, funktioner.¹⁶⁹ Själv tror jag att det delvis beror på att det antika hellenistiska Europa betonade undervisning och akademi (och den europeiska kyrkan är naturligtvis oundvikligen influerad av sina förfäder),¹⁷⁰ men också på att vi sedan

¹⁶⁵ Stott 1991, 163.

¹⁶⁶ Wagner 1997, xxii.

¹⁶⁷ SEM 2012a, 34.

¹⁶⁸ Roxburgh och Romanuk 2006, 21-2.

¹⁶⁹ Alexandersson 2013.

¹⁷⁰ Enligt Rengstorf, intellektualiserade den alexandrinska skolan kristendomen och införde också den grekiska vishetsläraren "i Kyrkan i kristnad gestalt" (Rengstorf 1964, 158-9).

länge har levt och verkat i en *kristen* tidsålder, under vilken behovet i Europa har varit att *bevara* tron snarare än att *sprida* den.¹⁷¹

När Hope reflekterade över den medeltida kyrkans tidiga grundläggning i Storbritannien och Tyskland, skrev han (år 1892) att ”Det kommer ... en tid [för alla kyrkor] då deras ursprungliga iver mattas av ... Detta avtagande brukar sammanfalla med övergången från ett missionerande stadium till ett mer stationärt... den kringflackande aposteln måste bli en församlingsbunden präst, och den predikande munken behöver byta ut det spännande sökandet efter förlorade får i skogar och träsk ... mot klostrets tysta regelbundenhet”¹⁷² *men*, tillade han, en kyrka som ”lyckas reformera sig själv, behöver inte fastna i förfall”.¹⁷³

Kwok har påvisat att de kristna väckelserna i Kina under 1900-talet ofta började med att ”evangelister” med ”skral eller obefintlig teologisk utbildning” reste runt, helade sjuka, grundlade församlingar, och så småningom utnämnde lokala äldste som nu är avskilda pastorer med gedigen teologisk utbildning.¹⁷⁴ De gick alltså från dynamisk mission till väletablerade strukturer.

EFS har också, med tiden, utvecklat en struktur som påminner om den traditionella episkopala modellen – en hierarki med äldste (”pastorer”, ”predikanter”, ”äldste” osv.), biskopar (”distriktsföreståndare”) och en ärkebiskop (”missionsföreståndare”) –¹⁷⁵ och har alltmer kommit att fokusera på utbildandet av präster för att upprätthålla Svenska kyrkan, än på att utbilda tjänstegåvor (såsom missionärer och kolportörer) för att *nå icke-troende*. Faktum är att de som idag (sedan 1989) kallas ”präster” inom EFS, ursprungligen (1856) benämndes ”kolportörer” med en evangelistisk roll, senare (1906) kallades ”predikanter” med en resande funktion, och så småningom (1967) fick namnet ”pastorer” med ett stationärt fokus på den lokala församlingen!¹⁷⁶ I motsats till den geografiska rörligheten hos de tidiga kolportörerna, är dessa pastorer idag starkare knutna till den egna lokala gemenskapen (liksom prästerna i Svenska kyrkan är knutna till sina församlingsgränser), vilket är något ironiskt när vi lever i en tid av ökande social och geografisk rörlighet.¹⁷⁷ Övergången från missionella tjänstegåvor till stationära ämbeten – från *pionjära* till *bevarande* gåvor – är uppenbar.

Om EFS samtalar mer om tjänstegåvorna kan de börja *inse* att de behöver en godare balans idag, och bli medvetna om behovet av fortlöpande reformation till en missionsinriktad attityd. Teologiska skolor i Sverige undervisar sällan

¹⁷¹ Newbiggin 1989, 235.

¹⁷² Hope 1892, 209.

¹⁷³ Ibid. 211.

¹⁷⁴ Kwok 2012.

¹⁷⁵ EFS började som en *rörelse inom* Svenska kyrkan, men ”det skedde en gradvis övergång från rörelse till organisation.” (Eriksson 2009, 19).

¹⁷⁶ Hofgren, 2006, 14-5; Larpers 2012, 17.

¹⁷⁷ Croft 2008, 9.

andliga ledare i hur man evangeliserar, profeterar eller grundar nya församlingar. Följaktligen, säger Alexandersson, hoppar många av Johannelunds Teologiska Högskolas typiska evangelistpersonligheter så småningom av sin utbildning. Aningen därför att de börjar tro att deras personligheter och gåvor i sig är odugliga, eller att de känner sig missplacerade, då utbildningen fokuserar på utbildning av herde- och lärarfunktioner.¹⁷⁸

Missionscentrerad verksamhet

Som Gibbs mycket riktigt konstaterar, stämmer NAR:s betoning på ett *personligt, relationsbetonat* och *karismatiskt* ledarskap bättre överens med dagens postmoderna kultur än vad ett *byråkratiskt, regelstyr* och *rationellt* ledarskap gör.¹⁷⁹ Den postmoderna generationen reagerar nämligen mot det byråkratiska sekulära samhälle som har avpersonifierat individen och överbetonat förnuftet,¹⁸⁰ och söker därför efter en personlig, mystisk och känslös gemenskap.

En av fördelarna med ett ledarskap som bygger mer på *personlig* auktoritet än på kyrkostrukturer, är att den postmoderna människan hellre associerar sig med en *person* än med en *struktur*.¹⁸¹ Dessutom erbjuder ett apostoliskt ledarskap en större flexibilitet i beslutsfattandet, vilket attraherar den postmoderna generationens krav på att beslut ska fattas *snabbt och effektivt* (de är nämligen vana vid snabba lösningar på sina datorer).

En enkät från lokala EFS-gemenskaper har också visat att föreningarna ropar efter ledare som kan *inspirera* och *leda* EFS in i en utåtriktad och nytableterande verksamhet.¹⁸² Detta råkar vara *precis* vad tjänstegåvorna är till för!

Risker

EFS måste ta Nya Testamentets varningar för ett ledarskap som *uppträder som herrar* över andra människor på stort allvar,¹⁸³ och snarare uppmuntra att man använder ett språk som förknippar ledarskap med *tjänande*.¹⁸⁴ Om tjänstegåvokonceptets introducerande leder till ett destruktivt ledarskap, eller till att kyrkan drabbas av förvirring och kaos, då bör man ifrågasätta huruvida det alls ska användas.

¹⁷⁸ Alexandersson 2013.

¹⁷⁹ Gibbs 2000, 75.

¹⁸⁰ Gibbs 2000, 200.

¹⁸¹ Roxburgh och Romanuk 2006, 23.

¹⁸² SEM/Lundström 2009, 19.

¹⁸³ 1 Petr 5:2; Mark 10:42-4.

¹⁸⁴ Såsom Jesus gör i Joh 10:11 och 21:15-7.

Missbruk av terminologin

Missbruk av tjänstegåvoidén finner vi inte bara i det Gamla¹⁸⁵ eller det Nya¹⁸⁶ Testamentet, utan genom hela kyrkohistorien.

I *Didache*¹⁸⁷ uppmanades de kristna att ta emot "apostlar" som om de fick besök av Jesus själv,¹⁸⁸ och blev varnade för att "pröva eller granska någon profet som talar i anden",¹⁸⁹ eftersom Anden måste åtlydas.¹⁹⁰ Detta trots att Paulus tidigare hade föreskrivit församlingarna att *pröva* profeters utsagor.¹⁹¹ Att denna attityd till profeternas tjänst öppnade dörren för korruption tydliggörs av att *Didache* också varnar för falska profeter som "i anden" säger åt folket att "Ge mig pengar".¹⁹² *Hermas Herden* varnade på liknande sätt för själviska profeter,¹⁹³ och Ireneus, som verkligen gladdes över de samtida kristna som hade "profetiska charismata"¹⁹⁴ var samtidigt rädd att hans samtids *missbruk* av profetens tjänst i längden skulle "jaga bort profetians gåva från kyrkan".¹⁹⁵

Det fanns alltså uppenbara problem med att tjänstegåvorna var verksamma i den tidiga kyrkan, och dessa problem har kyrkan fortsatt att kämpa med under de senaste 2000 åren,¹⁹⁶ så vi bör inte förvänta oss att slippa dem i just vår egen tid. En apostel med höga anspråk skulle kunna skapa en fruktan hos människor för att Gud kommer att straffa dem om de ifrågasätter honom, som när Paulus slog fast att var och en som motsatte sig hans föreskrifter satte sig över Gud själv.¹⁹⁷ Även om Paulus skrev detta för att hjälpa de kristna att lyda *Gud*, skulle andra kunna använda den taktiken för att manipulera folk att lyda *dem själva*.

Wagner menar att apostolisk auktoritet aldrig kan *tas*, utan endast *ges* från Gud och erkännas av andra kristna,¹⁹⁸ men han håller med Hamon om att gåvan kan ges åt människor med dålig karaktär, vilket riskerar att leda till andliga övergrepp.¹⁹⁹ Cartledge poängterar att tjänstegåvorna aldrig varit avsedda att till-

► 27

¹⁸⁵ Jer 23:32.

¹⁸⁶ 2 Kor 11:13; 14:37-8.

¹⁸⁷ *De tolv apostlarnas lära (Didache)*, som först publicerades 1883, är svårdaterad, men skrevs förmodligen mellan 120-160 e.Kr. eller mellan 40-60 e.Kr. (Se Robinson 1976, 327).

¹⁸⁸ *Didache* XI:4 i Bigg 1898, 66.

¹⁸⁹ Kanske "tal i anden" syftade på någon form av igenkännbar exstatisk teknik (Schöllgen 1996, 54).

¹⁹⁰ *Didache* XI:7 i Bigg 1898, 66.

¹⁹¹ 1 Kor 14:29.

¹⁹² *Didache* XI:12 i Bigg 1898, 68.

¹⁹³ Ljungman 1994, 39.

¹⁹⁴ *Adversus Heresis* V:6.1 i Irenaeus 1869, 68.

¹⁹⁵ *Adversus Heresis* III:11.9 i Irenaeus 1869, 429.

¹⁹⁶ Watson 1978, 258.

¹⁹⁷ 1 Tess 4:8; Gibbs 2000, 75.

¹⁹⁸ Wagner 2000, 125.

¹⁹⁹ Hamon 1997, 34-7; Wagner 2000, 95. Detsamma gäller profetians gåva (Hanson 1987, 229).

fredsställa människors maktbegär,²⁰⁰ men Wagner bekräftar samtidigt att NAR innebär en odemokratisk struktur i vilken en *individ* (aposteln) har fullständig auktoritet över de heliga,²⁰¹ och McClung tycks kritisera NAR eller liknande rörelser när han (i sin undervisning om tjänstegåvorna) klargör att han ”inte syftar på den toppstyrda storhetsvansinniga modellen av ledarskap som flera karismatiska och evangelikala ledare idag företräder”.²⁰² Men hur ska då EFS undvika ett maktmissbrukande ledarskap?

Självklart kan det uppstå ledare inom EFS som, när de utger sig för att vara profeter och apostlar, endast gör det för *Kyrkans skull* och inte för sin egen. Men det kan vara vist att lyssna till Ekman poäng att en andlig ledare *inte behöver hävda sig själv*, eftersom det är den senare *frukten* av dennes arbete som en dag kan avgöra huruvida personen utövade ett tjänstegåvoinflytande eller inte.²⁰³ Ekman menar också att en apostel inte har rätt att göra anspråk på auktoritet över några andra församlingar än dem som han själv har grundat.²⁰⁴ Vidare säger han att tjänstegåvorna i någon bemärkelse måste underordna sig den lokala församlingen,²⁰⁵ vilket liknar fallet i EFS i Halmstad eftersom Berndtsson uttryckligen vill att församlingens styrelse ska ha auktoritet över honom. Detta är ganska viktigt inom EFS, eftersom Rosenius alltid betonade att en kristen ledare hämtar sin auktoritet från *andra kristnas kallelse*, och därför måste vara beredd att avsättas närhelst gemenskapen så beslutar.²⁰⁶ Enligt Larspers har en typisk EFS-förening idag en stark auktoritativ styrelse som anställer pastorn, och även om predikanterna förr i tiden förväntades resa till olika platser för att komma med nya perspektiv till den lokala gemenskapen var det ändå alltid *den lokala gemenskapen* som bestämde över sin egen verksamhet.²⁰⁷

Denna demokratiska struktur är ofta viktigt för EFS:arna, och saknar inte heller bibliskt stöd; Tonen i Paulus brev är ofta mer *manande* än *befallande* – även om han, Silas och Timoteus ”som Kristi apostlar kunnat komma med anspråk”²⁰⁸ – och Paulus kontrasterade sig själv (såsom ”den allra obetydligaste av alla heliga”)²⁰⁹ mot de falska apostlar som ville ”råda över er tro”.²¹⁰

²⁰⁰ Cartledge 2001, 159.

²⁰¹ Wagner 2000, 17.

²⁰² McClung 2007, 55.

²⁰³ Ekman 1993, 88-9.

²⁰⁴ Ekman 1993, 104.

²⁰⁵ Ibid. 93.

²⁰⁶ C. Rosenius 1926, 485.

²⁰⁷ Larspers 2013.

²⁰⁸ 1 Tess 2:7.

²⁰⁹ EF 3:8.

²¹⁰ 2 Kor 1:24.

Missförstånd av terminologin

Alexandersson hävdar att det råder förvirring kring hur man använder tjänstegåvornas benämningar; Idag sänder exempelvis EFS-grundade afrikanska församlingar ut "evangelister" som i själva verket är apostlar,²¹¹ samtidigt som västerlandets kristenhet vill att *alla* deras ledare ska kallas *pastorer* (vilket betyder "herdar").²¹² Jag tror att det ligger något i vad han säger.

Men att börja använda tjänstegåvoterminologin mer medvetet kommer (åtminstone under inledningsfasen) att skapa missförstånd: Om man plötsligt sätter titeln "apostel" på personer som tidigare kallades "pastorer", och den *enda* association som folk hade till detta ord var de tolv lärjungarna skulle man kunna tro att dessa personer nu ges samma status som de Tolv!²¹³ I själva verket är det snarare så att även om NAR ofta tilldelar apostlar en stor auktoritet så använder många andra teologer inom församlingsplanterarrörelsen bara ordet "apostel" som ett annat namn för människor med en förmåga att bedriva kulturöverskridande och/eller församlingsplanterande mission²¹⁴ - en förmåga som de flesta EFS-medlemmar redan värderar högt!

Titeln *profet* kan få kristna att tänka på gammaltestamentliga ofelbara profetiska utsagor. Därför måste man tydligt och klart inskräpa att "den nytestamentliga profeten åtnjuter inte samma obegränsade auktoritet som den judiske profeten"²¹⁵ utan talar "vanliga mänskliga ord"²¹⁶ för att på ett ofullkomligt sätt uttrycka vad Gud har ingett dem,²¹⁷ så att ingen missförstår saken och tror att dagens profeter anses bära på en ofelbar auktoritet.

Slutligen måste vi ifrågasätta om användandet av tjänstegåvoterminologi *idag* verkligen skulle vara "bibliskt". Lukas var den ende evangelieförfattare som använde det grekiska substantivet *apostolos* (som enkelt uttryckt betyder "budbärare" eller "någon som är sänd") mer än en gång (och då i regel bara hänvisandes till de tolv, möjligen med Luk 11:49 och Apg 14:14 som undantag). När Paulus använde det hade han förmodligen Septuagintas översättning av det hebreiska ordet *šālūah* i åtanke, vilket inom judendomen brukade syfta på en budbärare med en representativ funktion för en specifik uppgift (Mishna

► 29

²¹¹ Att starta upp verksamhet på nya platser, vilket egentligen är en typisk aposteluppgift, är något som tydligen Allen också tycker ligger på evangelisternas lott (Allen 1962, 159).

²¹² Alexandersson 2013.

²¹³ Rosenius syftade bara på *de Tolv*, när han förklarade att NT-apostolatet utövade en unik tjänst som aldrig kan utövas mer (C. O. Rosenius 1931, 12-3). Watson var av samma åsikt vad gäller det apostolatet, men inte angående det pionjära apostolatet (Watson 1978, 257).

²¹⁴ Se exempelvis Malphurs 1992, 89 and Jones 1985, 113.

²¹⁵ Friedrich 1968, 849.

²¹⁶ Grudem 1988, 67.

²¹⁷ Enligt Apg 21:10-11 gav Agabus en profetia vars *huuudinnehall* var riktigt, men några ord var felaktiga, och hans *tillämpning* av profetian var uppenbarligen felaktig enligt Paulus (eftersom han inte lydde Agabus uppmaning att undvika Jerusalem) (Grudem, 1988, 96-103)

säger, i *Berakoth* 5:5, att ”en mans budbärare (*šālūah*) är som honom själv”).²¹⁸ Förmodligen använde han bara ordet för att med sin judiska kontexts vokabulär och associationer fånga vilken sorts roll han ansåg sig själv ha i relation till Jesus, snarare än för att skapa ett begrepp som han ville att varje kultur på varje plats alltid skulle använda. Termen ”missionär” har förmodligen en liknande betydelse inom den västerländska traditionen som titeln ”apostel” hade inom den hebreiska. Faktum är att det latinska ordet *missio* har samma betydelse som det grekiska apostello (båda har med ”sändning” att göra), så ”apostel” och ”missionär” är egentligen samma ord (på två olika språk).²¹⁹ Alltså måste det mest ”bibliska” för EFS vara att använda ett språk som är känt inom dess egen tradition (såsom ordet ”missionär” för en apostel eller ”berättare” för en evangelist), snarare än ord som endast Paulus dåtida omgivning kände väl till! Om det är sant, som NAR påstår,²²⁰ att *funktionen* är viktigare än *termen*, borde kanske också EFS vara mindre ivrig att introducera en ny terminologi. Lundborg fungerade ju faktiskt som en pionjär inom EFS trots att ingen berättade för honom att han var en ”apostel”!

Omdefiniering av terminologin

En tredje fråga som jag vill ställa till de som företräder en tjänstegåvoterminologi, är om deras beskrivningar för vad t ex en apostel eller en evangelist är och gör, verkligen framträder så tydligt definierade i det Nya Testamentet som de ofta tycks förutsätta.

Titeln apostel, menar somliga, användes som ett namn på *alla* kristna,²²¹ men samtidigt användes den för att sanktionera Paulus och de Tolvs auktoritet. Det är ganska stor skillnad på *alla* kristnas auktoritet och på Paulus, så ordet kan i NT uppenbarligen användas med en viss spännvidd. Inom denna spännvidd ryms uppenbarligen även Jakob (som kan ha ansetts vara en ”apostel” i någon bemärkelse, enligt Paulus),²²² och *förmodligen* även Apollos²²³ och Barnabas.²²⁴ Men även om man kan argumentera för att Silas också ingick i den skaran,²²⁵ så är åtminstone ”församlingarnas sändebud” (*apostoloi ekkleseion*) i 2 Kor 8:23 förmodligen inget mer än vanliga budbärare som skickades mellan församlingarna.²²⁶ Detta gäller även Epafroditus, som kallades filippernas budbärare

²¹⁸ Danby 1933, 6; Brown 1980, 128; Kittel 1964, 415; Banks 1994, 171. Grekerna använde ordet apostolos när de talade om *ett skepp som sändes iväg* (Hoehner 2002, 133–4).

²¹⁹ McGavran 1983, 184.

²²⁰ Wagner 2000, 61; Ekman 1993, 88–9.

²²¹ Stott 1991, 160.

²²² 1 Kor 15:7; Gal 1:19.

²²³ 1 Kor 4:6, 9.

²²⁴ 1 Kor 9:5–6.

²²⁵ 1 Thess 1:1; 2:6.

²²⁶ Brown, 1980, 130.

(*hymōn ... apostolōn*) "som ni sände hit för att han skulle hjälpa mig med det jag behövde",²²⁷ vilket troligtvis bara innebar att han sändes ut av filipperna för en särskild uppgift på annan plats, och därför kallades budbärare. Jones hävdar faktiskt att alla nytestamentliga "apostlar" – undantaget Jesus, de Tolv och Paulus – bara var församlingsbefullmäktigade evangelister, missionärer eller budbärare mellan församlingarna.²²⁸

Vad gäller det grekiska ordet *evangelistēs*, så känner vi bara till att det har använts en gång någonsin i den profana litteraturen,²²⁹ och bara *tre* gånger i Nya Testamentet (Ef 4:11; Apg 21:8; 2 Tim 4:5)! Även om Stott nog har rätt i att *evangelistas* i Ef 4:11 måste syfta på någonting mer än varje enskild kristens skyldighet att vittna om sin tro,²³⁰ så kan vi faktiskt inte veta mycket om vad Paulus menade med ordets användning. Eusebius hade kanske rätt i att "evangelisterna" var de som senare fullbordade det verk som apostlarna hade startat (vilket även Lincoln har hävdad),²³¹ genom missionsverksamhet, predikningar, utdelande av traktater och utförande av mirakel (vilket för övrigt påminner om vad de kolportörer som fullbordade Lundborgs verksamhet gjorde).²³² Calvin kan också ha haft rätt i att de nytestamentliga evangelisterna inte var "bundna till något särskilt område".²³³ Men *hur* kunde de veta detta? Bibeln ger aldrig några väldefinierade förklaringar till vad uttrycket "evangelist" innebär! Kanske "vad som åligger en förkunnare (*evangelistou*)" (2 Tim 4:5) egentligen bara syftade på det enkla förkunnandet av evangeliet. Eftersom vi har ett så begränsat urval av källor bör vi vara mycket försiktiga när vi försöker återvinna antika roller som vi egentligen vet mycket lite om. Risken är att inte bara Calvin, utan även tjänstegävornas förespråkare, omdefinierar terminologin för att den ska stämma med på förhand hållna föreställningar och syften, och sedan använder Nya Testamentet för att bekräfta dem.

Det kan ligga något i Brautens påstående att ingen församling vare sig *kan* "påstå att dess ledarformer förkroppsligar Nya Testamentets former" helt och hållet, eller *bör* försöka ta efter dem rakt av, eftersom formerna är så mångfaceterade och rörliga.²³⁴

²²⁷ Fil 2:25.

²²⁸ Jones 1985, 108.

²²⁹ Kittel 1964b, 736-7.

²³⁰ Stott 1991, 163.

²³¹ Lincoln 1990, 250, 252.

²³² *Historia ecclesiastica* III:37; V:10.

²³³ Calvin 1973, 365.

²³⁴ *Ibid.* 132. Se också Gibbs 2000, 77.

Diskussion och slutsats

De flesta teologer inom EFS idag skulle inte hålla med Rosenius och Luther om att ”profetera” i 1 Kor 14 inte innebär mer än att undervisa.²³⁵ Kanske skulle de hävda att vi har getts en mer komplett uppenbarelse om urkyrkans bruk av de andliga gåvorna sedan pingstväckelsen och den karismatiska väckelsen drog fram. För ”varje betydelsefull förnyelse ... har återställt något inom kristenheten som har legat glömt sedan urkyrkans dagar”.²³⁶ Kan då NAR:s påståenden om en ett återupprättande av tidiga kristna former verkligen vara sanna?

De skulle, ironiskt nog, kunna vara sådana slags osunda ”lärovindar” som Paulus menade att Kyrkan skulle bevaras oskadd ifrån om tjänstegåvorna varit fullt verksamma.²³⁷ Men de skulle också kunna vara en del av en kyrklig förnyelse som bereder väg för inhemsk mission. Den väckelse som var startskottet för hela EFS gav upphov till nya ”vinsäckar” i Sverige, och även om dessa former ifrågasattes och motarbetades (kanske delvis därför att kyrkliga auktoriteter, enligt Wagner, alltid känner sig hotade av förändringar som Gud initierar)²³⁸, så bidrog de till en effektiv evangelisering av såväl Sverige som många andra länder utöver världen. Det finns både resonemang och exempel (sektion 2) som indikerar att bruket av tjänstegåvorna skulle kunna hjälpa EFS att börja *växa* snarare än att fortsätta *krympa*, och eventuella möjligheter (sektion 4.1) måste tas på allvar.

Jag menar att EFS skulle vinna på att medvetet tala om de fem tjänstegåvorna som teoretiskt koncept, *om* de samtidigt är försiktiga med att använda terminologin från Ef 4:11 för att i praktiken tala om specifika personer som bärare av dessa roller. Det är också viktigt att de känner till (och förebygger) de missförstånd som då kan uppstå.

► 32

Avslutning

Summering och slutsats

Sverige är i allt högre grad på väg att bli ett missionsfält, och EFS är en missionsorganisation. Flera växande samfund runtom i världen vill se en reformation ”tillbaka” till bruket av de fem tjänstegåvorna i Ef 4:11, och hävdar – både utifrån teologiska resonemang och egna erfarenheter – att *medvetandegörandet om och bruket av tjänstegåvorna* är ett viktigt steg för Kyrkan att ta om hon vill lyckas återevangelisera västerlandet.

235 C. Rosenius 1926, 487.

236 Watson 1978, 22.

237 Ef 4:14.

238 Wagner 2002, 18.

EFS tidiga historia avslöjar att många av dess grundare och tidiga ledare fungerade på ett sätt som påminner om tjänstegåvornas roller, och EFS *värderingar* och *missionsteologi* verkar gå hand i hand med mycket av vad flera av dagens förespråkare av tjänstegåvorna står för.

Själv ser jag både *möjligheter* för EFS att effektivt nå ut, och potentiella *risker* för missbruk av andlig auktoritet eller förvirring bland medlemmar kring vad tjänstegåvorna egentligen är. Därför anser jag det vara lämpligt för EFS att uppmuntra och skapa förutsättningar för tjänstegåvornas utövande i Sverige idag (ihågkommande att man en gång utövade dem), och att samtala och undervisa om dem, men samtidigt vara försiktiga med att använda dess ”titlar”, och vara mer ivriga att se dem verka än att använda exakt samma terminologi som Ef 4:11 för att beskriva dem.

Ja, tjänstegåvorna verkade i EFS under dess tidiga historia, och bör uppmärksammas idag.

Bibliografi

- Ahlstrand, Kajsa. 2006. "Enköpingsstudien." *Tro & Liv: Tradition, sammanhang och uppbrott* (5): 44-63.
- Alexandersson, Martin, intervjuad av undertecknad. 2013. *Could we use APEPT titles in the SEM today?* (den 4 April).
- Alexandersson, Martin. 2009. "EFS i Mikaelsskyrkan." i *Fler nya skott från gamla rötter*, redigerad av Torbjörn Larspers och Per-Eive Berndtsson, 142-52. Linköping: EFS läser.
- Allen, Roland. 1962. *Missionary Methods: St. Paul's or Ours?* Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing.
- Banks, Robert. 1994. *Paul's Idea of Community: The Early House Churches in their Cultural Setting*. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers.
- Berndtsson, Per-Eive. 2009. "Utvecklandet av tjänstegåvor - en bibelutläggning av Ef. 4:7-11." i *Fler nya skott från gamla rötter*, redigerad av Torbjörn Larspers och Per-Eive Berndtsson, 80-105. Linköping: EFS läser.
- Bevans, Stephen B., och Roger P. Schroeder. 2005. *Constants in Context: A Theology of Mission for Today*. Maryknoll, New York: Orbis Books.
- Bigg, Charles. 1898. *The Doctrine of the Twelve Apostles*. London: Society for Promoting Christian Knowledge.
- 34 Braaten, Carl E. 1985. *The Apostolic Imperative: Nature and Aim of the Church's Mission and Ministry*. Minneapolis: Augsburg Publishing House.
- Brown, Colin, red. 1980. *The New International Dictionary of New Testament Theology*. 2nd. Vol. 1: A-F. Exeter: The Paternoster Press.
- Calvin, John, 1509-1564. 1973. *Sermons on The Epistle to the Ephesians*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust.
- Carlsson, Fredrik. 2002. "Kort om Rosenius liv." *Begrunda* (1): 6-8.
- Cartledge, David. 2001. *Den Apostoliska Revolutionen: Upprättandet av apostlar och profeter i modern tid* (English original title: *The Apostolic Revolution*). Stockholm: MaxL.
- Chadwick, Henry. 1993. *The Early Church*. London: Penguin Books.
- Churches, Australian Christian. 2012. "Doctrinal Basis." ACC. Använd den 8 May 2013. <http://www.acc.org.au/AboutUs/WhatWeBelieve/DoctrinalBasis.aspx>.
- Croft, Steven. 2008. *Ministry in Three Dimensions: Ordination and Leadership in the Local Church*. 2nd. London: Darton, Longman and Todd.
- Danby, Herbert, övers. 1933. *The Mishnah*. London: Oxford University Press.
- Edsinger, Olof. 2013. *EFS i Mikaelsskyrkan - En introduktion*. den 15 January. Använd den 13 05 2013. <http://pionjarbloggen.wordpress.com/2013/01/15/efs-i-mikaelsskyrkan-en-introduktion/>.

- ECEMY. 2009. *Brief History*. den 31 December. Använd den 13 June 2013. <http://www.eecmy.org/?page=history>.
- Ekman, Ulf. 1993. *Aposteln - Vägrydjare och Grundläggare*. Uppsala: Livets Ords förlag.
- Elton, Terry Martinson. 2009. "Characteristics of Congregations That Empower Missional Leadership: A Lutheran voice." i *The Missional Church & Leadership Formation: Helping Congregations Develop Leadership Capacity*, av Craig Van Gelder, 175-208. Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Eriksson, LarsOlov. 2009. "EFS har alltid nyplanterat." i *Fler nya skott från gamla rötter*, redigerad av Torbjörn Larspers och Per-Eive Berndtsson, 16-36. Uppsala: EFS läser.
- Eusebius. 1927. *The Ecclesiastical History and the Martyrs of Palestine*. Översatt av Hugh Jackson Lawlor och John Ernest Leonard Oulton. Vol. 1. London: Society for Promoting Christian Knowledge.
- Friedrich, Gerhard. 1968. προφήτης κτλ : *D. Prophets and Prophecies in the New Testament, and E. Prophets in the Early Church*. Vol. VI, i *Theological Dictionary of the New Testament*, redigerad av Gerhard Friedrich, 828-61. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Company.
- Frost, Michael, och Alan Hirsch. 2003. *The Shaping of Things to Come: Innovation and Mission for the 21st-Century Church*. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers.
- Gibbs, Eddie. 2000. *ChurchNext: Quantum Changes in How We Do Ministry*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press.
- Green, Michael. 1990. *Evangelism Through the Local Church*. London: Hodder & Stoughton.
- Grudem, Wayne. 1988. *The Gift of Prophecy*. Eastbourne: Kingsway Publications.
- Hamon, Bill. 1997. *Apostles, Prophets and the Coming Moves of God: God's End-Time Plans for His Church and Planet Earth*. Shippensburg, PA: Destiny Image Publishers.
- Hanson, A.T. & R.P.C. 1987. *The Identity of the Church: A Guide to Recognizing the Contemporary Church*. London: SCM Press.
- Headlam, A. C. 1937. "The Origin of the Christian Ministry." i *The Ministry and the Sacraments: Report of the Theological Commission appointed by the Continuation Committee of the Faith and Order Movement under the Chairmanship of the Right Rev. Arthur Cayley Headlam, C.H., D.D. Bishop of Gloucester*, 326-42. London: Student Christian Movement Press.
- Hector, Mikael. 2008. "Förord." i *Gud, den underbare*, av Carl Olof Rosenius, 7-9. Stockholm: BV-förlag.

- Hirsch, Alan. 2010. "Reawakening a potent missional ethos in the twenty-first century church." *Missiology: An International Review* (ATLA Religion Database with ATLASerials) (1): 5-12.
- Hoehner, Harold W. 2002. *Ephesians: An Exegetical Commentary*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Hofgren, Allan. 2006. "Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen - de första 100 åren." i *I detta tecken: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen 150 år*, 9-45. Uppsala: EFS läser.
- Hope, Anne. 1892. *The conversion of the Teutonic race, or, The first apostles of Europe. S. Boniface and the conversion of German*. Rev. ed. London: Burns & Oates.
- Håkansson, Agnes. 1938. "Tidningar för barn- och ungdomsverksamhet." i *Boken om De Ungas Förbund*, av Sven et al. Lodin, 45-55. Stockholm: Evangeliska fosterlands-Stiftelsens Bokförlag.
- Hällzon, Stig. 1993. *Pionjärer i den svenska väckelsehistorien: Från Ansgar till Lewi Petrus och Frank Mangs*. Uppsala: Trons Värld Ordbild.
- Imberg, Rune. 2013. *Pionjären C. O. Rosenius – publicist, självvårdare och predikant*. Använd den 20 April 2013. http://www.slef.fi/sandebudet/tb/38/c_o_rosenius.
- Irenaeus. 1869. *Adversus Heresies*. Vol. IX, i *Ante-Nicene Christian Library: Translations of the Writings of the Fathers down to A.D. 325*, redigerad av Alexander Roberts och James Donaldson, översatt av Alexander Roberts och W. H. Rambaut. London: T. & T. Clark.
- Jones, Hywel. 1985. "Are There Apostles Today?" *Evangelical Review of Theology* 107-16.
- Kalin, Yngve. 2008. "Den bistra verkligheten." *Svensk Pastoralidskrift* (14): 425-7.
- Karlsson, Joh:s. 1938. "Centralstyrelsen och expeditionen." i *Boken om De Ungas Förbund*, av Sven et al. Lodin, 40-4. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens Bokförlag.
- Kay, William K. 2007. *Apostolic Networks in Britain: New Ways of Being Church*. Milton Keynes: Pater Noster.
- Kirk, J. Andrew. 1999. *What is Mission? Theological Explorations*. London: Darton, Longman and Todd.
- Kittel, Gerhard, red. 1964. *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. 1. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Company.
- Kittel, Gerhard, red. 1964b. *Theological Dictionary of the New Testament*. Översatt av Geoffrey W. Bromiley. Vol. 2. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Company.
- Kwok, Wai Luen. 2012. "Church Leadership in China, 1982-2012." *The Bible in Transmission* (Bible Society) 5-7.

- Larspers, Torbjörn, intervjuad av undertecknad. 2013. *EFS ledarskapspraxis* (04).
- . 2012. *Konfessionalitet och medbestämmande: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens struktur och den nyevangeliska väckelserörelsens regionala nivå fram till 1922*. Uppsala: ACTA UNIVERSITATIS UPSALIENSEIS: Studia Historico-Ecclesiastica Upsaliensia 46.
- Larspers, Torbjörn. 2006. "Vision, utmaning och omställning - hemlandsarbetet 1956-2006." i *I detta tecken: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen 150 år*, 46-86. Uppsala: EFS läser.
- Larspers, Torbjörn. 2009. "Årscykel - en presentation av EFS insatser för att understödja nyplantering." i *Fler nya skott från gamla rötter*, redigerad av Torbjörn Larspers och Per-Eive Berndtsson, 190-2. Linköping: EFS läser.
- Leopold, Christer. 2009. "Ideella Sektorn: Sammanslagningar försvagar Svenska kyrkan." *Ideella Sektorn*. den 12 January. Använd den 5 September 2013. <http://ideellasektorn.blogspot.se/2009/01/sammanslagningar-frsvagar-svenska.html>.
- Levander, Eskil. 1931. "Bakgrunden. De religiösa väckelserna under 1800-talets förra hälft. C. O. Rosenius." i *Evangeliska Fosterlands-stiftelsen Genom 75 år*, redigerad av Eskil Levander, 17-35. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-stiftelsens Bokförlag.
- Lilja, Josefin. 2013. *Evangelisationen hittar nya vägar*. den 12 April. <http://www.dagen.se/dokument/var-erfarenhet-ar-att-det-inte-ar-svart-att-prata-om-kristen-tro-i-dag/>.
- Lincoln, Andrew T. 1990. *Ephesians (Word Biblical Commentary 42)*. Dallas: Word Books Publisher.
2010. *Livets Ord - Mission*. Använd den 11 May 2013. <http://www.livetsord.se/default.aspx?idStructure=739>.
- Ljungman, Staffan. 1994. *Den heliga balansen: Om ordning och frihet i Kyrkans liv*. Stockholm: Verbum.
- Lodin, Sven. 1956. *C. O. Rosenius: hans liv och gärning*. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-stiftelsens Bokförlag.
- Lodin, Sven. 1931. "Carl Olof Rosenius." i *Evangeliska Fosterlands-stiftelsen Genom 75 år*, redigerad av Eskil Levander, 201-81. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-stiftelsens Bokförlag.
- Lodin, Sven. 1938. "De Ungas Förbund: Dess uppkomst och utveckling." i *Boken om De Ungas Förbund*, av Sven m.fl. Lodin, 7-39. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens Bokförlag.
- Lundqvist, Karl Axel. 2008. *Från prästvælde till lekmannastyre: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen som inomkyrklig lekmanarörelse i Skelleftebygden 1875-1923. Speglat i riksperspektivet*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.

- Lundström, Samuel, och Josefin Söderstjerna. 2009. "Pannkakskyrkan - en kyrka för dem som inte går i kyrkan." i *Fler nya skott från gamla rötter*, redigerad av Torbjörn Larspers och Per-Eive Berndtsson, 157-65. Linköping: EFS läser.
- Malphurs, Aubrey. 1992. *Planting Growing Churches for the 21st Century: A Comprehensive Guide for New Churches and Those Desiring Renewal*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House.
- Martinson Elton, Terri. 2009. "Characteristics of Congregations That Empower Missional Leadership: A Lutheran Voice." i *The Missional Church & Leadership Formation: Helping Congregations Develop Leadership Capacity*, 175-208. Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- McClung, Floyd. 2007. *You see bones*. Eastbourne: David C Cook.
- McGavran, Donald. 1983. "Official Roman Catholic Theology of Mission: Ad Gentes." i *Contemporary Theologies of Mission*, av Arthur F. Glasser och Donald A. McGavran, 180-94. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House.
- Murray, Stuart. 1998. *Church Planting: Laying Foundations*. Carlisle: Paternoster Press.
- Newbigin, Lesslie. 1989. *The Gospel in a Pluralist Society*. Michigan: Grand Rapids.
- 38 Norborg, Sverre. 1966. *Den levande Rosenius*. Översatt av Lennart Linder. Hässleholm: Svantessons Boktryckeri.
- Pattison, Stephen. 2000. "Some Straw for the Bricks: A Basic Introduction to Theological Reflection." i *The Blackwell Reader in Pastoral and Practical Theology*, 135-45. Oxford: Blackwell Publishing.
- Rengstorff. 1964. διδάσκαλος . Vol. II, i *Theological Dictionary of the New Testament*, redigerad av Gerhard Kittel, 148-59. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Company.
- Robinson, John A. T. 1976. *Redating the New Testament*. London: SCM Press.
- Rodén, Nils. 1961. *Hans Jacob Lundborg: En pil på Herrens båge*. Klippan: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens bokförlag.
- Rosberg, Anna. 1938. "Söndagsskol- och solglimtarbetet." i *Boken om De Ungas Förbund*, av Sven m.fl. Lodin, 64-79. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens Bokförlag.
- Rosenius, C. O. 1931. *Pauli Brev till Romarna: Till uppbyggelse i tron och gudaktigheten*. Jubileumsupplaga. Vol. 1. 2 vol. Stockholm: Evangeliska Fosterlands-stiftelsens Bokförlag.
- Rosenius, C.O. 1926. *Samlade Skrifter*. Vol. 1. Stockholm: Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Bokförlag.
- Roxburgh, Alan J., och Fred Romanuk. 2006. *The Missional Leader: Equipping Your Church to Reach a Changing World*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Schöllgen, Georg. 1996. "The Didache as a Church Order: An Examination of the Purpose for the Composition of the Didache and its Consequences for its Interpretation." i *The Didache in Modern Research*, redigerad av Jonathan A. Draper, 43-71. Leiden: E.J. Brill.
- SEM. 2012a. "EFS_riktlinjer_2012.pdf." *efs.nu*. Använd den 10 06 2013. http://www.efs.nu/efs_nu/fakta/organisation/riksstyrelse/EFS_riktlinjer_2012.pdf.
- . 2012b. *Nyetabletering*. Använd den 07 06 2013. http://www.efs.nu/portal/page/portal/efs_nu/sverigearbete/nyetabletering.
- . 2013. *Nyetabletering*. Använd den 11 maj 2013. http://www.efs.nu/portal/page/portal/efs_nu/sverigearbete/nyetabletering.
- SEM/Lundström. 2009. *EFS 2020*. Uppsala: SEM.
- Sharpe, Eric J. 1998. "Scott, George." i *Biographical Dictionary of Christian Missions*, redigerad av Gerald H. Anderson, 608. New York: Macmillan Reference USA.
- Sjöberg, Anders. 2007. "Ett förnyat uppdrag." i *Nya skott från gamla rötter: En bok om EFS nyetableteringsarbete*, av Torbjörn Red. Larspers, 5-8. Uppsala: EFS läser.
- Stache, Kristine M. 2009. "Leadership and the Missional Church Conversation: Listening In on What Leaders in Four Denominational Systems Have to Say." i *The Missional Church & Leadership Formation: Helping Congregations Develop Leadership Capacity*, av Craig Van Gelder, 209-38. Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Statistiska centralbyrån, . 2013. *Kyrkliga indelningar*. June. Använd den 2 September 2013. http://www.scb.se/Pages/List____257385.aspx.
- Stott, John R.W. 1991. *The Message of Ephesians (The Bible Speaks Today)*. 2nd. Leicester: Inter-Varsity Press.
- Sverker, Jonatan. 2013. *Varannan svensk: Jag tror på Gud*. den 19 April. Använd den 14 June 2013. <http://www.dagen.se/nyheter/varannan-svensk-jag-tror-pa-gud/>.
- SvK, Svenska kyrkan (the Church of Sweden). 2012. "Medlemmar i Svenska kyrkan 1972-2011.pdf." *Svenska kyrkan*. <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=890756&ptid=48063>.
- Söderstjerna, Josefin. 2011. "Pannkakor för Kristus." *mitt i* (EFS Mittsverige) (3): 4.
- Tabachnick, Rachel. 2011. *The New Apostolic Reformation: The Evangelicals Engaged In Spiritual Warfare: NPR*. den 19 August. Använd den 15 May 2013. <http://www.npr.org/2011/08/24/139781021/the-evangelicals-engaged-in-spiritual-warfare>.
- Teglund, Samuel. 2011. *Dyster trend för kyrkor*. den 11 July. <http://www.varld-enidag.se/nyhet/2011/07/11/Dyster-trend-for-kyrkor/>.

- Thompson, Judith. 2008. *SCM Studyguide to Theological Reflection*. London: SCM Press.
2011. *Ulf Ekman Ministries - Word of Life*. Använd den 11 May 2013. <http://ulfekman.org/default.aspx?idStructure=11941>.
- Wagner, C. Peter. 2000. *Apostles and Prophets: The Foundation of the Church*. Ventura, California: Regal (Gospel Light).
- Wagner, C. Peter. 1997. "Foreword by C. Peter Wagner." i *Apostles, Prophets and the Coming Moves of God: God's End-Time Plans for His Church and Planet Earth*, av Bill Hamon, xxi-xxiv. Shippensburg, PA: Destiny Image Publishers.
- . 2002. *Kyrkbävning*. Uppsala: Livets Ords förlag.
- . 2011. *The New Apostolic Reformation Is Not a Cult*. den 24 August. <http://www.charismanews.com/opinion/31851-the-new-apostolic-reformation-is-not-a-cult>.
- Watson, David. 1978. *I Believe in the Church*. London: Hodder and Stoughton.
- Wiklund, Henry. 1979. *Predikant, pastor, präst: EFS samfundsproblematik 1940-1972*. Uppsala: EFS förlaget.
- Woodward, J R. 2008. *Re-Sketching the Church With the Help of an Ancient Master*. (Booklet). Använd den 15 February 2013. <http://jrwoodward.net/wp-content/uploads/2008/10/equipping-overview-booklet-r2.pdf>.

►ingång **Johannelunds teologiska skriftserie**

Jag beställer:

Prenumeration ett år (fyra nr) 160 kr (utland 220 kr, student 110 kr)

- 1/06 Ledarskap i kyrkan, 40 kr
- 3/06 Vad har Nakamte i Etiopien med Uppsala att göra?, 40 kr
- 1/07 Teologi för jobbet, 40 kr
- 2/07 Tankeskärpa, 40 kr
- 4/07 Äktenskap med mjuka hjärtan, 40 kr
- 1/08 Tvärteologiskt nummer, 40 kr
- 2/08 Perspektiv på Lag och evangelium som tal om Gud, 40 kr
- 3-4/08 Ateism, sekularisering och kristen tro – och kyrkans svar?, 80 kr
- 1/09 Kvinnor som präster 50 år, 40 kr
- 2-3/09 Pedagogik för tro, 80 kr
- 1/10 Bilder av Luther och Calvin, 40 kr
- 2/10 Kyrkotillväxt och tillbakagång – faktorer i Sverige och Etiopien, 40 kr
- 3-4/10 Den rosenianska väckelserörelsen cirka 1890-1920 och bildandet av Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner 1911, 120 kr
- 1/11 Ringar på vattnet – tre bibelstudier utifrån Apg, 50 kr
- 2/11 Eldsjälar i Lappmarken, 50 kr
- 3-4/11 Den mindre församlingen, 120 kr
- 1/12 Diakonins historia – en översikt, 50 kr
- 2/12 Kyrkan och nyandligheten, 50 kr
- 3-4/12 Predikan och kyrkoväxt, 80 kr
- 1-2/13 Jubileumsnummer – Johannelund 150 år, 100 kr
- 3/13 Sjalavård i mötet med människor, 50 kr
- 4/13 Ungdomskultur och Relationskurser, 50 kr
- 1/14 Från Rosenius till Fresh Expressions, 50 kr

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Skickas till Johannelunds teologiska högskola, se sidan 2 för adress.

SVERIGE

PORTO BETALT

STÖD

Johannelunds teologiska högskola

- EN UNIK HÖGSKOLA

GE EN GÅVA TILL INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR JOHANNELUNDS FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETE

Johannelund erbjuder ett alternativ till andra präst-
utbildningar. Vår utbildningsprofil innebär att vi
väver samman gedigen teologisk kunskap, kristen
spiritualitet, yrkesfärdighet och personlig mognad
under hela utbildningen. För att kunna fortsätta att
utveckla Johannelund behöver vi Ditt stöd!

Så här kan du ge

- Sätt in din gåva på plusgiro 301796-9 eller bankgiro 5684-1851. Glöm ej att ange avsändare.
- Bli månadsgivande via autogiro. Kontakta Johannelunds teologiska högskola så skickar vi information om hur det går till att bli månadsgivare.
- Testamentera eller donera. Med stor tacksamhet tar vi emot gåvor genom donationer eller genom arv. Det kan röra sig om aktier, fondmedel, pengar, fastigheter och dylikt.

Johannelunds teologiska högskola, Heidenstamsgatan 75, 754 27 Uppsala